

Lunds universitet
Socialhögskolan
Socialt arbete med barn och ungdomar
Vårterminen 2003

"Blandad" som kulturell identitet - fem invandrarungdomars upplevelser.

Författare: Jessica Roos
Handledare: Gunilla Lindén

Abstract

This essay is a qualitative study on the adolescence of immigrant youth. The main purpose of the study was to make research on five immigrant youths experiences of how the impulses from different cultures have an influence on their identity work. The questions raised in the study concerned the everyday life of the youths, how the interaction between different cultures effected the youths thoughts of their own origin and cultural belonging, important individuals and activities, relationship and affections for their country of origin and Sweden, and finally how does the youths describe their cultural belonging today. The method I used was qualitative semistructured interviews. All of the persons interviewed answered that their cultural belonging today was mixed. I found that the youths considered cultural differences to be a part of their everyday life, they didn't think much about them. I also found that there was a difference in how close they were tied to their country of origin and its culture, and that tie has an influence on their cultural identity.

Innehållsförteckning	sid
Förord	4
1. Inledning	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte	6
1.3 Frågeställningar	6
2. Metod och urval	7
2.1 Metodval	7
2.2 Urval	8
2.3 Genomgörande	9
2.4 Bearbetning och analys av det insamlade materialet	10
2.5 Etiska övervägande	10
2.6 Tillförlitlighet	12
2.7 Källkritik	12
2.8 Fortsatt framställning	13
3. Teori	14
3.1 Kultur och etnicitet	14
3.2 Kulturrasism och social exclusion	15
3.3 Identitet	17
3.4 Tidigare forskning	19
4. Redovisning av intervjuerna	22
4.1 Vardagen	22
4.1.1 Skolan	22
4.1.2 Vänner	23
4.1.3 Fritid	24
4.2 Interaktionen mellan kulturer	24
4.2.1 Kulturförmedlare	24
4.2.2 Egna funderingar kring ursprung och kulturell tillhörighet	25
4.2.3 Att vara annorlunda / Att vara svensk	26
4.3 Betydelsefulla och stödjande personer och verksamheter	28
4.3.1 Betydelsefulla personer	28
4.3.2 Stödjande personer och verksamheter	29
4.4 Relation och känslor till ursprungslandet och till Sverige	29
4.4.1 Ursprungslandet	29
4.4.2 Sverige	31
4.5 Kulturell tillhörighet idag	31
4.5.1 Egen uppfattning	31
4.5.2 Andras bild	32
4.5.3 Egen önskan om andras bild	32
5. Analys	33
5.1 Att röra sig mellan kulturer	33
5.2 Den röda tråden i identitetsarbetet	34
5.3 Kulturell identitet	36
5.4 Upplevelser av Sverige	37
6. Slutdiskussion	38
Källförteckning	40
Bilagor	42

Förord

Det är här som jag har möjlighet att dela ut alla tack, och jag har många att visa tacksamhet. Jag har velat skriva denna uppsats under lång tid och har utnyttjat flera personer i min vänskapskrets för att resultatet skulle uppfylla mina förväntningar. Det jag är mest glad och tacksam över, är att alla de personer som varit inblandade i uppsatsarbetet har visat ett engagemang och intresse som jag inte förväntat mig. Jag känner mig lyckligt lottad som har haft så många inspiratörer till min hjälp.

Först och främst tack till intervjupersonerna, för det är ju de som har gjort att jag kan lämna ifrån mig denna uppsats med en känsla av stolthet. De har delat med sig av sina upplevelser och erfarenheter till mig, och därmed gjort uppsatsen möjlig. Jag är speciellt tacksam för att de hade ett så stort tålamod med mig de gånger jag visade min okunskap och mina omedvetna fördomar.

Ett stort tack till Gunilla Lindén, min handledare. Hon har varit ett viktigt stöd i arbetet med att hitta uppsatsens struktur, och har alltid kunnat ge mig tips på hur jag ska gå vidare och förbättra den skrivna texten. Hon har dessutom visat ett engagemang under uppsatsens framväxt som jag sällan har upplevt från en handledare.

Tack också till Dick och Kinga som har lyssnat på mig, både före och under uppsatsarbetet. Våra diskussioner har hjälpt mig konkretisera mina tankar och mål.

Emina, Kinga, Jenny, Thereya och Tommy ska alla ha ett stort tack för att de hjälpte mig i sökandet efter intervjupersoner.

Till sist tack till Simon, min ständige korrekturläsare, som trots huvudvärk och trötthet alltid glatt hjälper mig hitta stavfel.

Lund, maj 2003

Jessica Roos

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Jag undrar varför jag alltid med liv och lust kastar mig in i sådana här projekt för att först halvvägs förstå att jag tagit på mig en enorm uppgift. Jag visste för flera månader sedan att jag ville skriva om invandrarungdomars identitetsarbete. Nu tänker jag "invandrarungdomars identitetsarbete", herregud, varför kan jag aldrig välja något enklare, något som går att redovisa i siffror och visa i statistik? Vad är det för fel på ja/nej/vet inte-svar? Det hela började under en diskussion på Fryshuset i Stockholm, i oktober förra året. Diskussionen handlade om uppfostringsmetoder och hur synen på barns uppväxt skiljer sig i olika kulturer. Då reste sig en kille upp och påpekade att vi inte fick glömma bort de barn som faktiskt växer upp med *olika* impulser från sin omgivning. Det är en väldigt förvirrande situation för dessa barn och ungdomar som ibland kan vara svår att hantera. Sedan dess har idén funnits i mina tankar, idén att låta invandrarungdomar själva komma till tals och beskriva hur impulser från olika kulturer har påverkat dem och deras självuppfattning.

Fokus för undersökningen ligger på tidsperioden som kallas ungdomsåren eller tonåren, eftersom det är då som individens identitetsarbete pågår som intensivast. Förhållandet till föräldrar och familj präglas av en ökad självständighet medan vänner och omgivning får större betydelse. De impulser individen får utifrån påverkar hur hon ser på sig själv. Invandrarungdomar är ett tydligt exempel på individer som växer upp i en mångkulturell kontext. Ungdomarna fostras av föräldrar som växt upp i ett annat land, ett annat samhälle, en annan kultur, som bär på erfarenheter, traditioner och värderingar från detta land. I skolan och ute i samhället möter ungdomarna de traditioner och värderingar som präglar det svenska samhället. Bland deras vänner finns ofta ungdomar med ursprung i ytterligare andra länder och på detta sätt måste individen lära sig att hantera impulser från olika personer, länder och kulturer. Med detta menar jag att ungdomarna rör sig i olika kulturer. Det är inte bara den egna etniska gruppen och samhället som påverkar individen utan även vänner, grannar och andra invandrargrupper som är aktiva i individens omgivning. Hur skapar en person något enhetligt av alla dessa impulser?

I media och i litteratur möts vi ofta av eländeshistorier när det handlar om invandrarungdomar. Media förmedlar en statisk syn på kultur och etnicitet där problem förknippade med invandrare och invandrarungdomar ofta förklaras utifrån deras kulturella tillhörighet. De problem och orättvisor som ungdomarna upplever föringas till att vara beroende av deras kultur. Kulturer är dock inte statiska utan dynamiska, de skapas och förändras inom den sociala kontext medlemmarna befinner sig. Det är ett ömsesidigt samspel där kulturen skapar individen, samtidigt som individen omskapar och förnyar kulturen. Samspelet kan beskrivas med identitetens två utvecklingsprocesser; genom socialiseringsprocessen finner individen sin plats i samhället och kulturen och genom individuationsprocessen skapar hon en individuell kulturell identitet utifrån olika kulturella impulser

(Ouvinen-Birgerstam 1984). Många invandrarungdomar växer upp och rör sig i en mångkulturell kontext. I deras identitetsskapande sker ett nyskapande som fascinerar mig. Ungdomarna måste lära sig att acceptera, hantera och röra sig i en mångkulturell miljö. På detta sätt blir de nyskapare och föregångare för medlemmar i ett mångkulturellt samhälle. Deras erfarenheter och kunskap kan bidra till att vi hittar sätt att skapa ett öppnare samhälle med ömsesidig respekt och förståelse.

Jag har vänt mig till unga vuxna invandrare som jag skulle vilja beskriva som starka. De har utifrån sina skilda förutsättningar lyckats bra med att skapa sig en egen identitet och har även lyckats skapa sig en plats i det svenska samhället, idag studerar de alla på högskolan. Att jag valde att intervjua just unga vuxna och inte ungdomar beror på att jag ville att intervjupersonerna skulle ha en mognare identitetsuppfattning och kunna reflektera över sina ungdomsår, istället för att befinna sig mitt uppe i identitetsarbetet. Intervjupersonerna har berättat både om hur de påverkades och funderade kring sitt ursprung och kulturella tillhörighet när de var tonåringar och hur de uppfattar sig själva och sin kulturella tillhörighet idag.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka fem invandrarungdomars egen upplevelse av hur uppväxten med impulser från olika kulturer påverkar deras identitetsarbete.

1.3 Frågeställningar

De frågeställningar jag har arbetat utifrån är:

- * Hur såg ungdomarnas vardag ut under tonåren, med skola, vänner och fritid?
- * Hur upplevde ungdomarna att interaktionen mellan olika kulturer påverkar deras tankar om sitt ursprung och sin kulturella tillhörighet?
- * Vilka personer eller verksamheter har varit betydelsefulla eller har fungerat som stöd under ungdomsåren?
- * Hur beskriver de unga vuxna sin relation till och sina känslor för ursprungslandet respektive till Sverige?
- Hur ser de unga vuxna på sin kulturella tillhörighet idag?

2. Metod och urval

2.1 Metodval

Jag ville med denna uppsats låta ungdomarna själva komma till tals och beskriva sin verklighet och utifrån deras beskrivningar söka förståelse i deras situation. Mitt intresse låg just i att ge ett färre antal informanter möjlighet att på ett djupare plan beskriva sina erfarenheter kopplade till kultur, ursprung och identitet. I metodarbetet med uppsatsen har jag tagit hjälp av två författare, Martyn Denscombe och Steinar Kvale. Kvale (1997) skriver att "intervjuer är särskilt lämpliga när man vill studera människors syn på meningen hos sina levda liv, beskriva deras upplevelser och självuppfattning, och klargöra och utveckla deras eget perspektiv på sin livsvärld" (s 100), och Denscombe (1998) menar att intervjuer är en lämplig metod när man söker data som är baserade på emotioner, erfarenheter och känslor eftersom "emotionernas, erfarenheternas och känslornas natur är sådan att de snarare behöver utforskas än bara redovisas" (s 132). För mig var intervjun den flexibla men samtidigt känsliga metod jag behövde för att fånga ungdomarnas erfarenheter och självuppfattning; intervjun gav dem möjlighet att förmedla sin situation till mig ur ett eget perspektiv och med egna ord. Jag valde att göra halvstrukturerade intervjuer, vilket innebär att jag använde mig av en färdig intervjuguide med ett mindre antal öppna frågor som gav intervjupersonerna möjlighet att fritt utveckla sina svar. Intervjuguiden gav mig även möjlighet att vara flexibel vad gäller frågornas inbördes ordning och möjligheten att ställa följdfrågor och stanna upp vid intressanta ämnen som kom upp under intervjuerna.

Även om jag var övertygad om att halvstrukturerade intervjuer skulle vara det bästa sättet att samla in den typen av data jag sökte var det samtidigt skrämmande och nervöst att för första gången göra så pass flexibla intervjuer, eftersom det kräver mycket av intervjuaren. Kvale (1997) skriver "att intervju är ett hantverk" och att "resultatet av en intervju beror på intervjuarens kunnande, känslighet och empati" (s 101). Hans intention med denna typen av beskrivningar är säkert inte att trycka ner nybörjare som mig i skorna, även om det fick mig att tvivla på min kompetens som intervjuare, och liksom för att kompensera detta har han skrivit en alldeles utmärkt metodbok som fick mig att inse hur mycket av arbetet med undersökningen som måste göras innan man ens kommer till intervjuerna. Kvale är en varm förespråkare för kvalitativ metod och skriver att intervjuens stora fördel är just dess öppenhet. Det finns olika typer av metoder som lämpar sig för olika typer av datainsamling men ingen annan än en kvalitativ intervju ger samma flexibilitet till forskaren att utforska den enskilde informantens upplevelser.

Självklart finns det även nackdelar med en metod som är så pass öppen och flexibel. Stora krav ställs på intervjuarens professionella kompetens, men även intervjuarens personliga identitet spelar in. Undersökningar visar att människor svarar olika på samma fråga beroende på hur de uppfattar

personen som ställer frågan; fenomenet kallas intervjuareffekt. Det är framför allt intervjuarens kön, ålder och etniska ursprung som påverkar hur villiga informanterna är att ge information och hur ärlig denna information är (Denscombe 1998). Två problem som är vanliga är att informanterna inte svarar ärligt utan istället svarar vad de tror att intervjuaren förväntar sig av dem eller att intervjupersonen svarar på ett sätt som de tror stämmer överens med intervjuarens synpunkter. En annan nackdel med den här typen av intervjuer är att det är svårt att dra generella slutsatser utifrån ett litet antal informanter. Med en kvantitativ metod är möjligheterna större att dra slutsatser som kan anses vara giltiga även för en större grupp människor. Kvalitativa intervjuer ger en helt annan sorts kunskap som gäller i första hand bara den intervjuade individen (Kvale 1997). En sista sak värd att ta upp drabbar framför allt forskaren. Intervjuer är tidskrävande och kräver mycket tålamod av forskaren både i arbetet med att skriva ut intervjuerna ordagrant samt att bearbeta och analysera råmaterialet. Många forskare önskar nog när de är mitt uppe i bearbetningen av materialet att de valt enkäter istället, med standardiserade svar, som inte hade varit så tidsödande att bearbeta.

2.2 Urval

Även om mitt syfte är att undersöka ungdomars identitetsarbete bestämde jag mig tidigt för att jag ville intervju unga vuxna. Min tanke var att det var viktigt att mina intervjupersoner hade en mer mogen identitetsuppfattning och därmed kunna reflektera över sin egen situation under ungdomsåren. Dessutom tror jag att ungdomar som befinner sig mitt uppe i identitetsarbetet skulle ha svårare att svara på och uppleva det som känslomässigt jobbigt att svara på mina frågor. Möjligheten att mina frågor kunde röra upp en massa negativa känslor och tankar hos ungdomarna gjorde att unga vuxna kändes som ett etiskt mer lämpligt alternativ. Jag ville även att ungdomarna skulle ha ursprung i olika länder för att undersökningsmaterialet trots få intervjupersoner skulle få en viss bredd. Kursansvariga och min handledare menade att 5-6 intervjuer var ett lämpligt antal för en C-uppsats, så det är det antalet jag har utgått ifrån. Jag tog fram fyra kriterier innan jag började söka efter informanter för att underlätta urvalet till undersökningen.

* Informanterna skulle vara mellan 20-26 år.

* De skulle ha kommit till Sverige i tolv årsåldern eller tidigare.

* Det var viktigt att de talade bra svenska då det krävdes för att kunna förstå och svara på mina frågor.

* Dessutom ville jag att urvalet skulle innefatta intervjupersoner från båda könen.

En önskan från mig som inte var absolut var att intervjupersonerna skulle studera vid högskolan. Min tanke var att jag gärna ville lyfta fram något annat än de eländeshistorier som ofta presenteras i media, och högskolestudier såg jag som ett tecken på att det gått bra för ungdomarna.

Det är vänner som har hjälpt mig med att hitta intervjupersoner. Två intervjupersoner har jag fått kontakt med genom att jag bett vänner som själva har ursprung i andra länder om hjälp. Jag visste att

det i deras närhet fanns personer som skulle passa utmärkt som informanter i denna undersökning. Två intervjupersoner har jag fått kontakt med genom vänner, som efter att jag har berättat om min uppsatsidé sagt sig känna passande informanter. En intervjuperson har jag själv sökt kontakt med genom en vän. I alla fall utom det sista har mina vänner presenterat min undersökning för de tilltänkta intervjupersonerna och efter att personen ställt sig positiv till medverkan har jag fått deras telefonnummer. I det sista fallet fick jag en e-postadress av min vän och presenterade själv undersökningen i ett e-mail, där personen sedan tog kontakt med mig och ville delta i undersökningen.

På grund av den knappa tid som tio veckor faktiskt är har, fanns det inte mycket tid att söka efter intervjupersoner vilket gör att mitt urval i denna undersökning kan sägas vara beroende av tillgängligheten. Jag är dock mycket nöjd med utfallet av sökandet. Jag har intervjuat fem personer, fyra tjejer och en kille. Alla uppfyller de kriterier jag ställde upp vid sökandet efter intervjupersoner, och de har sitt ursprung i skilda länder. En annan gemensam nämnare som jag önskade är att alla idag studerar på högskolan. Idag bor informanterna i Lund, Malmö respektive Helsingborg. Här följer en kort presentation av intervjupersonerna:

Hanna - var tolv år när kom till Sverige från Bosnien. Idag är hon 21 år.

Jasmin - var sex år när hon kom till Sverige från Kurdistan (Iran). Idag är hon 20 år.

Kunta - var tio år när han kom till Sverige från Gambia. Idag är han 26 år.

Maria - var tre år när hon kom till Sverige från Polen. Idag är hon 20 år.

Samira - var sju år när hon kom till Sverige från Bulgarien där hon bott sedan hon var ett år, efter att föräldrarna flytt från Irak. Idag är hon 21 år.

2.3 Genomförande

Jag ringde upp alla intervjupersonerna på telefon och förklarade på ett ungefär vilken typ av undersökning jag skulle göra, vilket som var mitt syfte och vad jag sökte för informanter. Alla ställde sig positiva till att medverka och vi bestämde tid och plats när och var intervjun skulle hållas. För att informanterna skulle få en bättre förståelse för undersökningen innan själva intervjun hade jag skrivit ett introduktionsbrev som presenterar undersökningens syfte och ramar (se bilaga). Detta brev skickade jag till intervjupersonerna efter vårt telefonsamtal. Alla intervjuerna utom en skedde i intervjupersonens hem. En intervju hölls hemma hos mig. Som en inledning till intervjuerna fick informanterna svara på frågor om sitt ursprungsland, om båda föräldrarna hade ursprung i detta land, ålder när de kom till Sverige, ålder idag samt sysselsättning idag. Under intervjuerna använde jag mig av en intervjuguide bestående av tolv frågor som ger möjlighet till väldigt öppna svar (se bilaga). Utöver denna intervjuguide ställde jag ett skiftande antal följdfrågor. En fråga som var återkommande men som inte står med i intervjuguiden, var om det fanns någon speciell person eller verksamhet som varit ett stort stöd för intervjupersonen. Alla intervjuerna spelades in på kassett vilket

intervjupersonerna givit sitt medgivande till. Intervjuerna varade i genomsnitt i 45 minuter, den kortaste i 30 minuter och den längsta närmare 55 minuter. Efter intervjun erbjöd jag alla intervjupersonerna att läsa den i text utskrivna intervjun för att godkänna texten i det skick jag skrivit ut den. En av intervjupersonerna valde att läsa intervjun och gav mig sedan sitt godkännande att använda texten i befintligt skick.

2.4 Bearbetning och analys av det insamlade materialet

Jag satte mig framför datorn med kassettbandspelaren och spelade upp, skrev, spolade, spelade upp, skrev o.s.v.. Jag lyssnade på de inspelade banden och skrev ner det som sades ordagrant. Efter många timmars spelande och spolande framför datorn var intervjuerna utskrivna i text och klara att bearbetas. Utifrån frågeställningarna och intervjufrågorna valde jag ut fem teman att presentera materialet i. Sedan gick jag igenom intervjuerna var för sig och markerade vad som tillhörde vilket tema med olika färgpennor. Genom att klippa ut de olika avsnitten ur intervjun skapade jag fem dokument som motsvarade mina teman. Med färgpennan som hjälp strök jag under viktiga uttalande och satta mig sedan för att skriva. Framför datorn valde jag ut citat, uttalande och gemensamma nämnare.

Väl framme vid analysarbetet så ändrade jag tidsperspektiv och utgick från intervjupersonernas beskrivning av sig själva idag. Utifrån deras beskrivningar tittade jag bakåt i tiden och letade efter möjliga orsaker till hur de valde att presentera sig själva i dag och vilken kulturell tillhörighet de sade sig ha. Jag hittade både gemensamma nämnare och skillnader.

2.5 Etiska överväganden

Kvale (1997) tar upp tre etiska riktlinjer som är viktiga att i följa i alla forskningsprojekt; informerat samtycke, konfidentialitet och konsekvenser.

Informerat samtycke innebär att informanterna informeras om undersökningens generella syfte och hur undersökningen är upplagd i stort. Det innebär även att informanterna deltar frivilligt i undersökningen och har rätt att dra sig ur när som helst. Som jag skrev tidigare har vänner hjälpt mig i sökandet efter intervjupersoner och först efter att jag fått klartecken från dem har jag själv kontaktat de tilltänkta intervjupersonerna. Efter att ha förklarat mer om undersökningen på telefon frågade jag alla informanter ännu en gång om de fortfarande var villiga att delta i undersökningen. För att intervjupersonerna skulle få en bättre bild av undersökningen skickade jag ett introduktionsbrev där jag förklarade undersökningens syfte och ramar. Vid intervjutillfället frågade jag innan intervjun om de mottagit brevet och om de hade några frågor utifrån det. Det har varit av högsta vikt för mig att se till att informanterna förstår vad de medverkar i och försäkra mig om att deras deltagande är frivilligt.

Konfidentialitet innebär att privata data som kan identifiera informanterna inte ska redovisas i undersökningen. Genom att ändra namn och identifierande drag på intervjupersonerna skyddas personernas identitet. För mig har det varit viktigt att poängtera för intervjupersonerna att de kommer att förbli anonyma i undersökningen. Jag har berättat på telefon och skrev i introduktionsbrevet att endast jag kommer att lyssna på intervjuerna och att jag kommer att ändra deras namn i texten. Så har jag också gjort. Jag har valt att i uppsatsen bara redovisa intervjupersonernas ursprungsland, ålder när de kom till Sverige och ålder idag. Bostadsort och sysselsättning har jag valt att redovisa för hela gruppen gemensamt och inte individuellt för att bibehålla informanternas anonymitet.

Konsekvenser av undersökningen måste uppmärksammas menar Kvale, det gäller både möjlig skada och fördelar med att delta i undersökningen. Det är forskarens ansvar att tänka igenom de möjliga konsekvenserna för informanterna och även för den större gruppen som de representerar. Jag valde att intervjua unga vuxna dels för att de har en mer mogen självuppfattning, dels för att jag ansåg att intervjusituationen kunde vara känslomässigt påfrestande och till skada för ungdomar. Detta val är jag glad över i efterhand, för mina frågor väckte många känslor hos intervjupersonerna, men de hade alla stor distans till sig själva och kunde resonera på ett öppet sätt kring sin person. Om man ser till fördelar för den väldigt mångfacetterade grupp som mina informanter representerar, invandrarungdomar, så har min tanke hela tiden varit att denna uppsats skrivs inom ramen för socionomutbildningen och jag vill öka mina kurskamraters förståelse för dessa ungdomars situation och jag hoppas att jag på detta sätt kan påverka dem i deras framtida yrkesutövning.

2.6 Tillförlitlighet

Tillförlitligheten kan påverkas av flera faktorer i samband med intervjuer. Intervjuarens personlighet och kön, ålder och etniska ursprung påverkar hur intervjupersonerna svarar, och jag beskrev tidigare hur intervjuareffekten kan inverka. Att just jag har gjort denna undersökning har haft en flera stora fördelar. Jag är i samma ålder som intervjupersonerna vilket har medverkat till att relationen har känts avslappnad och okomplicerad. Jag har samma kön som majoriteten av informanterna och jag har upplevt det som en positiv nämnare som har bidragit till att vi fått bra kontakt. Relationen till undersökningens ende manlige informant var något mer avvaktande och jag upplevde att jag fick anstränga mig mer för att skapa förtroende. Positivt har också varit att det har varit vänner till mig som har förmedlat kontakten mellan mig och informanterna. Det har inneburit att informanterna redan från början har haft ett förtroende för mig. Jag har även upplevt att det faktum att jag är svensk har bidragit till intervjupersonernas stora vilja att berätta och förklara; de har varit måna om att jag ska förstå och har givit mig mycket levande beskrivningar av sina erfarenheter. Det går dock inte att komma ifrån att kontexten och de individer som deltar i intervjun påverkar svaren och det insamlade materialet.

En möjlig följd av intervjuareffekten kan vara att intervjupersonerna inte tar upp saker som de tycker är negativa med Sverige på grund av mitt svenska ursprung. Jag har inte upplevt att intervjupersonerna på något sätt har vinklat sin information, utan att de varit väldigt ärliga och öppna, men jag måste ändå beakta att kontakten oss emellan har påverkat hur intervjupersonerna har besvarat frågorna. Ett annat problem som hör ihop med kravet på konfidentialitet är att när jag anstränger mig för att intervjupersonerna skall vara anonyma gör jag det samtidigt omöjligt för andra forskare att pröva mitt resultat (Kvale 1997).

2.7 Källkritik

Alla de källor jag har använt mig av i denna uppsats är akademisk litteratur utom en, det enda undantaget är Lotta Bolins artikel (Bolin 2003). Litteraturen är skriven av forskare, vilket ger en viss kvalitetsgaranti, men behovet av kritisk granskning finns inom alla områden.

Det finns framför allt två tendenser inom forskningen kring invandrarungdomar där jag menar att representativiteten för invandrarungdomar som grupp kan ifrågasättas. Det första är forskningens fokus på invandrantäta förorter, och det andra är invandratjejnarnas frånvaro i forskningen. Mycket av den forskning som finns om invandrarungdomar i Sverige är gjord i invandrantäta förorter till någon av våra storstäder. Beskrivningar av utanförskap, kreativitet och gemenskap över gränserna är ofta förekommande. Men inte alla invandrarungdomar växer upp i en sådan miljö, och de menar jag glöms bort. Forskningen ger ingen representativ bild av de ungdomar som växer upp på andra platser i Sverige. Tjejerna syns sällan i forskningen kring invandrarungdomar. De aktiviteter som fångar uppmärksamhet, som musik, sport och även kriminalitet, är oftast utförda av killarna. Tjejnarnas kreativitet får inte samma uppmärksamhet och därmed inte samma utrymme i forskningen. Undantag finns som alltid. Aleksandra Ålund har forskat länge kring invandrarungdomar, och i hennes forskning har tjejnarnas upplevelser en framträdande roll.

Till sist vill jag även påpeka att begreppet invandrare rymmer en sådan blandning av människor, att det i forskningen i stort sätt är omöjligt att uppnå representativitet för gruppen invandrare som en egen kategori.

2.8 Fortsatt framställning

Det avsnitt som följer här efter och som avhandlar uppsatsens problem inleds med ett teorikapitel. Här tar jag upp och diskuterar begreppen kultur, etnicitet, kulturrasism, social exclusion och identitet. Teorikapitlet innehåller även en del som behandlar tidigare forskning om invandrarungdomar och mångkulturalism.

Efter teorikapitlet följer redovisningen av intervjuerna och jag har valt att dela upp redovisningen i olika teman. Det första temat har jag kallat *vardagen*, och det belyser hur intervjupersonerna beskriver skola, vänner och sin fritid under tonåren. Nästa tema heter *interaktionen mellan kulturer*, och här tar jag upp de personer som förmedlat kulturer till intervjupersonerna, hur de själv funderade kring sin kulturella tillhörighet under tonåren och i vilka situationer de har upplevt sig som annorlunda än sin omgivning. Tredje temat tar upp *betydelsefulla och stödjande personer eller verksamheter*, och det innehåller en presentation av de personer och verksamheter som intervjupersonerna har lyft fram. Sedan följer temat *relation och känslor till ursprungslandet och till Sverige*. Presentationens sista tema heter *kulturell tillhörighet idag*. I detta avsnitt tar jag både upp hur intervjupersonerna själv ser på sin kulturella tillhörighet idag och hur de uppfattar andras bild av dem.

Det sista kapitlet som avhandlar uppsatsen problem är analysen. I detta kapitel har jag sökt efter gemensamma nämnare och skillnader mellan intervjupersonerna. Jag presenterar även intervjupersonernas kulturella tillhörighet som de upplever den i dag, och vad som har påverkat dem i arbetet med att skapa en kulturell identitet. Uppsatsen sista del är slutdiskussionen. Här sammanfattar jag uppsatsens innehåll och försöker fånga upp problematiken en sista gång.

3. Teori

3.1 Kultur och etnicitet

Kultur är ett begrepp som är ofta förekommande i denna uppsats. Kultur och etnicitet är inga entydiga begrepp och därför vill jag inleda denna teoridel med en diskussion om begreppens innebörd. Jag har ett konstruktivistiskt synsätt på kultur och etnicitet. Det innebär att jag menar att innebörden i begreppen är skapade av människan och att de är sociala fenomen. Kultur och etnicitet är, likt sociala processer, föränderliga och situationsbundna fenomen. Ehn och Löfgren (1982) skriver att kulturen "produceras och reproduceras, brukas och förändras alltid inom en given samhällsstruktur" (s 69). Jag har inte för avsikt att ta upp olika saker som en kultur kan tänkas innehålla. Jag vill istället visa på kulturens betydelse och funktion för de människor som utövar den. Ehn och Löfgren presenterar två olika perspektiv på kultur. Det första perspektivet innebär att kultur beskrivs i "termer av kollektivt medvetande eller system av betydelser och symboler" (ibid., s 13). Kultur kan utifrån ett sådant perspektiv definieras som erfarenheter, kunskaper, värderingar och sammanhållande tankemönster som människor delar och som återskapas och förändras i det sociala livet. Innebörden blir att människor i en kultur delar liknande erfarenheter och värderingar, samt att de utvecklar kulturen tillsammans i takt med att deras erfarenheter förändras. Det andra perspektivet innebär att kultur ses som en omvärldsorganisatör, vilket skulle innebära att individens intryck och erfarenheter tolkas och organiseras utifrån en bestämd tankemässig organisation. Viktiga termer blir "språk, strukturerande raster, kognitiva kategorier eller ordnande system" (ibid., s 14). Genom att växa upp på en viss plats lär sig individen att betrakta världen på ett visst sätt, hon lär sig att klassificera och tolka erfarenheter och intryck utifrån kontextens kulturella mallar. Individens verklighetsuppfattning blir beroende av hennes kultur. Den mångtydighet och nyansrikedom som finns inom kulturen menar Ehn och Löfgren att man kan fånga genom att växla mellan dessa olika perspektiv.

Även för den enskilda individen kan kulturen ha olika innebörd. Individen kan ses som kulturbärare, hon bär mer eller mindre omedvetet med sig ett kognitivt och symboliskt system som manifesteras i t. ex. handlingar, språk och klädsel. Individen kan ses som kulturskapare, hon omformulerar kulturen genom nya erfarenheter och genom att ifrågasätta dominerande frågeställningar. Kultur kan även användas som en avgränsning för individen; i sociala situationer används ofta kultur för att markera skillnader och samtidigt för att skapa sammanhållning inom den egna kulturella gruppen (Ehn & Löfgren 1982).

Grundläggande för begreppet *eticitet* är just användandet av kultur som en avgränsning. Som jag skrev tidigare är etnicitet ett socialt, föränderligt och situationsbundet fenomen. Innebörden i

etniciteten ligger i uppdelningen av "vi" och "dom", och baseras på upplevda skillnader mellan grupper i fråga om kultur och ofta också härkomst. Etniciteten konstrueras i mötet med andra sociala grupper utifrån de skillnader som gruppens medlemmar upplever. Etnicitet får på så sätt en dubbel symbolisk betydelse, både som avgränsning och markering av kulturella skillnader gentemot andra grupper men även som sammanhållande och identitetsförstärkande inom gruppen. Även om etnicitet är en historiskt och socialt utvecklad konstruktion så har den ofta stor betydelse för gruppens och de enskilda individernas identitet (Olsson 2000; Ålund 2000).

Jag vill tillägga i diskussionen om kultur och etnicitet att det i dagens samhälle är svårt att tala om allomfattande enhetskulturer. Detta eftersom den sociala heterogeniteten i dagens samhälle gör att människor har så skilda erfarenheter och idéer. Klasser och grupper skapar sina egna erfarenhetsvärldar och mellan dem uppstår en kamp om vems verklighetsdefinition som ska gälla, vems moralkodex och vems människosyn som dominerar och vem som formulerar de sociala spelreglerna (Ehn & Löfgren 1982).

3.2 Kulturrasism och social exclusion

Jag vill ta upp de två begreppen kulturrasism och social exclusion för att visa på de orättvisor som finns i det svenska samhället. Invandrare förnekas möjlighet att delta i samhället, klassas som samhällets B-lag, och ofta betonas invandras kulturer som orsaken till sociala problemen. Massmedia och den offentliga debatten i Sverige präglas av en statisk syn på kultur och etnicitet (Ålund 2000). Kultur beskrivs som ett statiskt, homogent och redan givet fenomen, vilket får innebörden att olika grupper ges en uppsättning unika särdrag. Bilden som ges är att dessa särdrag är naturgivna, och skillnader mellan grupperna beskrivs utifrån dem (Bjurström 1992). Fenomenet kan beskrivas som *kulturrasism* när "vad som antas utgöra skillnader, biologiska eller kulturella tecken, spår och markörer, sätter gränser för vad den Andre kan bli. Den symboliska markeringen av olikheten blir ett faktum som hindrar dem från att vara likvärdiga med oss" (Miles 1993, i Ålund 2000, s 47). Ett annat exempel på kulturrasism är när sociala orättvisor tenderar att förklaras i termer av kultur eller som kulturell mångfald. Aleksandra Ålund (2000) skriver:

Invandrare inordnas förståelsemässigt i statiska specifikt etnisk-kulturella kategorier och förklaringen av skillnader och (miss-)förhållanden mellan svenskar och invandrare tenderar att betona kulturella faktorer. Etnicitetens sociala dimension - dess samband med den segmenterade, hierarkiska, klass- och statusmässiga sidan av samhället - slätas ut till kulturella skillnader (s 45).

I stället för att förklara sociala problem hos invandragrupper utifrån samhälleliga förhållanden och individuella erfarenheter betonas att det är invandras kulturer som är orsak till problemen.

Jag vill även ta upp ett begrepp som har vunnit mark både i Sverige och internationellt de senaste decennierna, *social exclusion*, på svenska ungefär social utestängning. Så här definierar Charles

Westin social exclusion:

Social exclusion är en sammanfattande term för de processer genom vilka vissa kategorier av människor (till exempel etniska, kulturella och språkliga minoriteter) marginaliseras socialt, ekonomiskt och politiskt. Det är en starkare term än segregation men en av mekanismerna bakom segregationsprocessen. Medan segregation i vissa fall kan vara självvald (...) innebär social exclusion att väl-situerade grupper i samhället, eller grupper med makt, avvisar och utesluter mindre gynnade sociala och etniska kategorier när det gäller (attraktiva) bostadsområden, arbetsplatser, skolor och liknande (Westin m fl 1999, i Edgren-Schori 2000, s 104).

Social utestängning har flera dimensioner. Att vara utestängd innebär att det finns någon större gemenskap, ett gemensamt samhälle, att tillhöra, och att det finns faktorer som orsakar utestängningen från gemenskapen. Att vara utestängd innebär också att de utestängda vill och kan tillhöra, men inte får (Edgren-Schori 2000). Jag menar att det intressanta med begreppet social exclusion ligger i betoningen av både social, ekonomisk och politisk marginalisering, istället för en ensidig betoning på bostadssegregationen. Utestängningen av invandrare gör sig även gällande på bl.a. arbetsmarknaden och i utbildningssystemet.

Den bild jag har målat upp verkar svart, men jag menar att fenomen som kulturrasism och social exclusion oftast är mer eller mindre omedvetna och därför är det viktigt att de uppmärksammas, inte minst för att de påverkar invandrades möjligheter att ta del av det svenska samhället. Öppen främlingsfientlighet kan vi fördöma, men samhällseliga processer som innebär att invandrare förringas till oreflekterande kulturbärare eller andra-klassens medborgare är mycket svårare att sätta fingret på och därför viktiga att uppmärksamma. Invandrarungdomars egna erfarenheter av samhällets stigmatiserande uppfattningar spelar en central roll för deras utveckling (Ålund 1997). Ur upplevelsen av att leva i ett samhälle med social och kulturell underordning av invandrare föds ofta en vrede och kreativitet, som får både negativa och positiva uttrycksformer.

Det är inte bara massmedia som upprätthåller och skapar stereotyper, det gör även forskning kring de Andra, etniska minoriteter och samhällets opriviligerade grupper. Fokus i framställningen ligger ofta på utanförskap, arbetslöshet, brist på positiva förebilder, brist på framtidsorientering och dystra skolpresentationer. Yngve G Lithman (1992) påpekar just att akademiska presentationer följer en viss logik som producerar stereotyper och ger dolda budskap om dessa Andra, trots författarens önskan att ge en rättvisande bild. Det är en svår balansgång som kräver tydliga perspektivval mellan att påvisa orättvisor och att inte bekräfta fördomar.

3.3 Identitet

Det finns två sidor av identiteten, den individuella och den kollektiva. Den individuella identiteten innebär förmågan att definiera sig själv som en person som är åtskild eller särskild, att vara sig själv och annorlunda än andra. Individens eget upplevande av sig själv. Identiteten har även en kollektiv

sida som innehåller förmågan att identifiera sig själv som tillhörig en kategori som är annorlunda andra kategorier. Det kan även uttryckas som förmågan att identifiera sig som tillhörig en grupp eller en tradition (Ouvinen-Birgerstam 1982; Ålund 2000). Det är under ungdomsåren eller tonåren som identitetens utveckling tar riktigt fart. Föräldrarna spelar fortfarande en stor roll i ungdomens liv, men förhållandet dem emellan förändras till en mognare form av ömsesidigt beroende, samtidigt som vännernas betydelse ökar. Individen börjar under tonåren att reflektera mer över vem hon/han är och gör olika val som påverkar hennes/hans självbild. Den viktigaste källan för information om sig själva är interaktionen med andra. Genom denna interaktionen bildar sig ungdomarna en uppfattning både om hur andra ser på dem och lär sig att sätta gränser och tydligare uppleva sig själva som individer (Daniel m fl 1999).

Människan är en social varelse och kulturer bidrar till att skapa meningsfulla liv åt människor eftersom "människans välbefinnande är beroende av hennes deltagande i olika sociala sammanhang eller gemenskapsformer" (Roth 1996, s 49). Den förståelse eller självbild som individen utvecklar är i hög grad beroende av de grupper som individen tillhör och identifierar sig med (Allwood 2000). En kultur ger individen ett språk, normer, värderingar och en verklighetsuppfattning som bildar underlag för hennes självidentifikation. När en individ erkänner sig som medlem av en viss social grupp, så knyts grupptillhörigheten till hennes individuella identitet (Ahmadi 2000). Den kulturella tillhörigheten knyts på samma sätt till individens identitet, när hon själv upplever tillhörigheten till kulturen eller den etniska gruppen. Hur stor roll kulturen eller etniciteten spelar för identiteten eller graden av kulturell medvetenhet varierar betydligt mellan människor. För en individ som tillhör en majoritetsgrupp i samhället är den kulturella tillhörigheten sällan en medveten eller problematisk del av det sociala livet. Hon är född till medlemskap i en självklar befolkningsgrupp och hennes tillhörighet ifrågasätts inte. För etniska minoriteter och invandrare är den kulturella tillhörigheten däremot ofta en central och problematisk del av medlemmarnas identitet och skillnaden mellan den självupplevda kulturella identiteten är stor mellan medlemmarna (Ouvinen-Birgerstam 1984).

Den situation som invandrarungdomarna befinner sig i skiljer sig från den deras föräldrar upplevde när kom till Sverige. Föräldrarnas sociala och kulturella erfarenheter förlorar mycket av sitt värde i Sverige. Barnen måste utöver det föräldrarna kan förmedla lära sig svenska, gå i svensk skola och bygga upp en social kompetens som gör att de kan röra sig i det svenska samhället. Alla människor måste dock kunna relatera till en plats och en historia. För invandrarbarnen innebär det en plats i ett land där de föddes, en historia i detta land och delvis i Sverige där de går i skolan och där de kommer att leva sina liv (Sjögren 1998). Även om deras framtid finns i Sverige är det viktigt för barnen och ungdomarna att känna till sitt ursprung och inte förneka det. Alla människor behöver känna till sitt ursprung, sina rötter, både för att kunna relatera till i identiteten och kunna sätta gränser kring identiteten. Utan kännedom om sina rötter riskerar ungdomarna att bli "fria från kultur" (Ålund

1992). Denna frihet från kultur innebär dock att ungdomarna inte har några verkliga alternativ i identitetsarbetet. Utan förankring i historien och sitt ursprung följer känslan av att inte ha någon framtid. Utan historia ingen framtid. Genom att känna till sina rötter kan individen även se och dra gränser till andra individer och grupper i det omgivande samhället. Genom att sätta gränser skapar individen utrymme för att vara sig själv (Sjögren 1998).

Ålund (1997) menar sig se ett mönster bland unga människor med invandrarbakgrund; hon ser en strävan "efter att återskapa och identifiera ett ursprungssammanhang och att upprätthålla en kontinuitet mellan förr och nu som är nära relaterat till behovet av förankring" (s 145). Ungdomarna upplever en känsla av identitetsmässigt utanförskap som leder till att identitetsarbetet blir ett sökande efter en hemvist och självklar tillhörighet. De skapar sin kulturella identitet genom konstruktion, dekonstruktion och rekonstruktion; de återskapar, bearbetar och nyskapar (ibid.). Tidigare generationers erfarenheter återhämtas, prövas och ungdomarna relaterar på nytt till sitt liv här och nu. Genom att ungdomarna återhämtar, prövar och rekonstruerar i arbetet med att skapa en egen kulturell identitet så förbinds det förflutna med nutid. Ungdomarnas identitetsarbete kan beskrivas som en kreativ kamp för att bli hemmastadda här och nu. "Sådana förbindelser är en grogrund för visioner, nya gemenskaper och sociala rörelser som banar väg för framväxten av ett gränsöverskridande multikultissamhälle" (ibid., s 165).

Ålund (1992) beskriver invandrarungdomarnas identitetsarbete som en resa "hem". Hon beskriver hur Lisa, med ursprung i Jugoslavien, troligen kommer att hitta "hem" eftersom hon har hittat ett konstruktivt samspel mellan närhet och distans. Hon är väl förankrad i både föräldrarnas och den etniskt blandade vänskapsgruppens kretsar. Det är vardagens erfarenheter av sammanhållning och den gemensamma sociala och kulturella kontexten som blir viktiga markörer för Lisas känsla av hemvist. Liksom Ålund beskriver Borgström och Goldstein-Kyaga (2003) hur invandrarungdomar söker efter ett hem i det svenska samhället och i ursprungslandet, men det är i mångkulturella miljöer, som invandrartäta förorter, som de hittar detta hem. Här är människorna som de, blandade, och de upplever en annan sorts tolerans och en tillhörighet.

Det finns många teorier om hur dagens samhälle påverkar en persons identitet. I samband med den globalisering som äger rum ökar människans valmöjligheter och identiteten kan därför inte längre ses som bestående livet ut, utan identiteten beskrivs istället som en ständigt pågående process. Detta innebär att även invandras kulturella och etniska identitet påverkas av den sociala kontext de befinner sig i (Ahmadi 2000). Nader Ahmadi (ibid.) skriver att identiteten i dagens samhälle kan beskrivas som rationell och instrumental. Identiteten är i större utsträckning ett resultat att människans anpassningsbehov till en ny social miljö och det får till följd att den mening och det syfte människor skapar i sina identiteter gäller för en kortare period i livet istället för hela livet. Identiteten

skapas genom att individen försöker svara på frågan, vem är jag? Vilka referenser som individen väljer för att besvara frågan hänger ihop med hennes subjektiva tolkning av verkligheten. Varje individ befinner sig i en viss kontext vid en viss tidpunkt och måste göra en definition av både kontexten och sin roll. I olika sammanhang anpassar sig individen genom att spela olika roller.

Identiteten kan även kopplas samman med rätten att vara i ett visst sammanhang. Identiteten ger tillgång till de koder som är nödvändiga för tillträde till ett visst område och på det sättet blir identiteten ett medel att få tillgång till de resurser som är knutna till området (Ahmadi 2000). "Med hänvisning till sin identitet gör individen anspråk på de resurser eller privilegier som anses vara sammankopplade med denna identitet" (ibid., s 172). Ett exempel kan vara just en ungdom med invandrarbakgrund som levt större delen av sitt liv i Sverige och identifierar sig som svensk. Genom sin svenska identitet gör han/hon anspråk på tillträde till det svenska samhället och rätten att ta del av de resurser samhället kan erbjuda.

3.4 Tidigare forskning

Det finns en del forskning kring invandrarungdomar och deras egen upplevelse av sin situation men det är svårt att generalisera eller att försöka på ett rättvisande sätt återge deras livshistorier. Jag har valt ut några teman, som jag presenterar nedan, som är återkommande och som kan visa på erfarenheter som är gemensamma för många invandrarungdomar. Men först något om vardagens växlande mellan kulturer.

Dagens invandrarungdomar växer upp och lever i ständig kontakt med olika kulturer. Spännar (2003) och Ehn (1992) menar att växlandet mellan kulturer inte är så medvetet som vi ofta föreställer oss. Utan när man växer upp i olika kulturer blir växlandet dem emellan som en reflex; det går av sig själv utan att ungdomarna behöver tänka på det. Ehn har gjort undersökningar bland invandrarungdomar i Stockholmsförorter och han skriver att för dessa ungdomar är etnicitet något verkligt och konkret. De är både medvetna om sitt eget ursprung och vänners och klasskamraters. I vardagslivet är dock inte etnicitet så betonat även om sociala relationer tar upp mycket av deras tankar. Ungdomarna säger att de sällan tänker på sådana saker och att de är så vana vid olikheter. Kulturella skillnader är normala, vardagliga upplevelser för dessa ungdomar som de haft sedan de var små. Ehn skriver fortsättningsvis att på skolor med stor andel invandrare blir den sociala träningen nästan lika viktig som den formella utbildningen. Här tvingas personer från olika kulturer till daglig interaktion, något som påverkar deras sociala kompetens (Ehn 1992).

Språket är en viktig del av ungdomarnas känsla av tillhörighet. Språket är en del av kulturer och genom att lära sig språket lär sig barn även de koder och regler som gäller i olika situationer de ställs inför (Borgström 1998). Språket blir nyckeln både till ursprungslandet och den svenska kulturen.

Barnens tvåspråkighet blir även en symbol för deras dubbla tillhörigheter. Ursprungslandets språk ger ungdomarna möjlighet att söka sina rötter och känna en tillhörighet till detta land. Samtidigt är det svenska språket nyckeln till samhället och en förutsättning för att lyckas i skolan och på arbetsmarknaden.

Brobyggare är ett begrepp som Spännar (2001) använder för att beskriva personer som förmedlar och förklarar kulturers yttringar. Hon menar att dessa brobyggare finns både i det svenska samhället som i den etniska gruppen. Dessa personer kan få stor betydelse för ungdomarnas uppfattning av sitt ursprung. Det är ofta föräldrarna som agerar brobyggare när de förmedlar sin kultur till barnen, men även släktingar och vänner kan bidra. I invandrarungdomarnas sökande efter sina rötter och förmedlandet av ursprungslandets språk får brobyggarna en central roll. Det finns dock brobyggare i olika sammanhang. Vänner och lärare kan vara brobyggare till det svenska samhället. De lär ungdomarna de sociala koderna och hur man rör sig i det svenska samhället. Invandrarbarn som behärskar språket och de sociala koderna bättre än sina föräldrar får ta på sig en del av ansvaret för familjens kontakter utåt till samhället, och blir på detta sätt brobyggare åt sina föräldrar.

Många invandrarungdomar tar upp *relationer i samhället* som en stor skillnad mellan sitt ursprungsland och Sverige (Spännar 2001). De tar upp olika relationer i samhället där skillnader finns; individ-familj, man-kvinna och barn-vuxna. I ungdomarnas ursprungsland har familjen ofta en mycket starkare ställning gentemot individen. Invandrarungdomar upplever att svenskar inte bryr sig om sin familj och en speciellt känslig sak är svenska ålderdomshem. Familjebanden är starkare i ursprungslandet och den svenska individualiseringen känns både befriande och skrämmande.

Relationen mellan man och kvinna är en annan sak som ungdomarna tar upp. Könstillhörigheten och de sociala rollerna är tydligare i deras ursprungsland. Även relationen mellan vuxna och barn skiljer sig, och vad som är bra beteende hos barn i relation till vuxna. Respekt och disciplin är viktig i relation till vuxna, lärare och äldre i ursprungslandet men i Sverige inte så betonat. I svenska skolan lär sig barnen medbestämmande och sin rätt att komma till tals. Många invandrarungdomar menar att även relationerna mellan människor är annorlunda i Sverige. Svenskar är mer kalla och inte så öppna och hjärtliga som ungdomarnas landsmän. Ursprungslandets sociala relationer upplever de som mycket friare (ibid.).

Att växa upp med inflytande från olika kulturer kan vara svårt men den kan även vara en stor *tillgång*. En fördel kan vara möjligheten att plocka det bästa ur två kulturer; det gör ungdomarna mer öppna och accepterande. Att ha två språk kan även vara en fördel i skolan då det blir lättare att lära sig ytterligare språk (Bolin 2003). Spännar (2003) menar att invandrarungdomar lever med en tvetydighet som kan ställa till problem, men lär de sig att hantera den kan den bli en tillgång. Hon säger att ungdomarna utvecklar en kulturkompetens som ger dem ett förmåga att se saker och företeelser ur olika synvinklar. María Borgström och Katrin Goldstein-Kyaga (2003) menar att

problemet för ungdomar som anser sig ha blandade identiteter är inte just den multietniska tillhörigheten, utan omgivningens oförmåga att acceptera dem som de är, nämligen blandade. Deras identitetsarbete innebär förutom att lära sig vem de är och skapa sig en egen upplevelse av sig själv, att de måste hantera krav från både den svenska omgivningen och den icke-svenska.

Som avslutning på kapitlet vill jag skriva någonting om *framtiden*. Även om många invandrarungdomar identifierar sig med sitt ursprung eller inte ser sig helt och hållet som svenskar så uttrycker de att deras framtid finns i Sverige. Det är det svenska samhället de växt upp i och här känner de sig mer hemma än i ursprungslandet, och därför är det också här de ser sin framtid (Borgström 1998; Spännar 2001).

4. Redovisning av intervjuerna

4.1 Vardagen

För att skapa mig en bild av ungdomarnas vardag har jag ställt frågor kring skola, vänner och fritid. På frågan hur en vanlig dag såg ut under tonåren, ofta med fokus på gymnasietiden, blir svaret en kort sammanfattande mening, i stil med citatet nedan, som visar på att livet som tonåring är ganska inrutat.

Vaknade tidigt på morgonen, viktigt att komma i tid till skolan, gick i skolan så klart, skolkade aldrig, sen kom man hem, kåkade, pluggade, läxor var väldigt viktigt och sen tittade man på TV och sen var det väl inte mycket mer.

(Samira)

4.1.1 Skolan

Ingen av intervjupersonerna säger sig ha vantrivts i skolan men hur bra de trivdes skiljer sig. Jasmin är den som tydligast uttrycker att gymnasietiden inte var den bästa tiden i hennes liv och att hon var glad när de tre åren var över. Hanna berättar att hon var förtvivlad när hon fick veta att hon skulle gå på en gymnasieskola som hon beskriver som en invandrarskola med bara 20% svenska elever. Men under åren på skolan har hon ändrat uppfattning och ser gymnasietiden som en positiv upplevelse.

...så kunde man byta efteråt till någon annan skola, men sen ville jag inte göra det när jag såg det här var inte så dåligt. Man kan lära sig ett och annat där som man kanske inte hade upplevt innan eftersom jag aldrig hade bott i sådana segregerade områden... (Hanna)

Sina klasser både på högstadiet och gymnasiet beskriver intervjupersonerna som blandade, både när det gäller kulturell och social bakgrund. När jag frågar om kontakten med lärare så svarar alla att den i stort sätt var bra. Samira och Maria beskriver att de haft stor respekt för sina lärare och ser det som beroende av sitt ursprung och sin uppfostran.

...jag vet inte om man säger att jag har väldig respekt för lärare, för det är ju ändå en lärare, alltså som i Polen tilltalar man sin lärare Ni, man duar inte sina lärare och sådana grejer, så att på så vis har jag också haft en liten mur... (Maria)

Kunta berättar att det fanns två lärare på hans gymnasieskola som var rasistiska. Den ena läraren gav honom frånvaro från lektionerna fastän han var närvarande. Den andre läraren blev sparkad efter att han hade anklagat Kunta för att ha skrivit ett rasistiskt specialarbete, och sedan ljugit om att andra lärare läst det och att de höll med läraren i hans åsikt.

Ja, ingen hade läst det, det var bara han och det slutade med att en månad senare fick han sparken. Jag tyckte det

var helt rätt, faktiskt. Har man kunskap ska kunskapen inte användas fel. Han var ju utbildad lärare... (Kunta)

Alla tjejerna har klarat sig bra i skolan och har gått ut gymnasiet med vad de beskriver som bra eller mycket bra betyg. Kunta bekänner att han inte var så seriös i skolgången som han borde ha varit. Han säger att han gick till skolan för att man skulle, men att han inte gjorde något när han var där och att han senare ångrade det.

4.1.2 Vänner

Alla intervjupersonerna säger sig ha vänner med olika ursprung och från olika kulturer. De förmedlar bilden av skolan som en mötesplats; till skolan gick man mycket för att träffa vänner, kompisar, polare. Samira och Jasmin har växt upp i samma invandrartäta stadsdel och beskriver hur de genom skolan träffade både svenska och invandrade ungdomar. Jasmin hade en blandad kompiskrets medan Samira mest umgicks med sina kusiner utanför skolan. Samira har en stor del av sin släkt i samma stad och de umgicks mycket. Samira förklarar att hennes familj är mycket bunden till den arabiska kulturen och hon tycker att det är svårt att ha vänner från andra kulturer, eftersom de inte riktigt delar samma tankar.

...när man har gått i skolan i åtta timmar så känns det liksom bra att komma...att träffa de människor som ändå förstår mig i grund och botten. Hur mycket man än...hur god vän man än har, alltså svensk vän, så kan den inte riktigt föreställa sig eller sätta sig in i min situation. (Samira)

Hanna och Kunta säger att de mest umgicks med svenskar när de var yngre. Kunta menar att det var först när han kom upp i tonåren som han började umgås mer med vänner från andra kulturer. För Hanna var den invandrartäta gymnasieskolan en stor omställning och hon förklarar att det på skolan kunde kännas uppdelat mellan invandrare och svenskar. Hon umgicks med båda grupperna och upplevde att det var en ständig balansgång och att man talade bakom ryggen på henne.

"Vad gör hon med dem, varför är hon inte med oss, låtsas hon att hon är svensk eller vadå?". När man gick till invandrare bara "men kolla nu går hon till dem bara för att hon ska känna sig som en i gruppen och invandrare si och så, de ska hålla ihop". (Hanna)

Maria flyttade till Skåne innan andra året på gymnasiet. Hon berättar att hon innan flytten umgicks med vänner från skilda kulturer men efter flytten umgicks hon mest med svenskar. Hennes kompiskrets blev mindre efter flytten och hon umgicks mest med klasskamrater.

4.1.3 Fritid

När det gäller fritidssysselsättningar är variationen stor. Gemensamt är aktiviteter som hänga med

kompisar, umgås med familjen, se på TV eller gå på bio. Skolarbete och läxor har också tagit mycket tid i anspråk. Maria berättar att hon har provat på alla möjliga sporter. Hennes föräldrar har uppmuntrat henne att prova på olika aktiviteter och hon har följt med kompisar som spelat olika sporter, men hon har alltid blivit uttråkad. Kunta däremot tränade både taekwando, basket och fotboll. Hanna tränade styrketräning och simmade men föredrog att träna själv, eftersom annars blev det mest prat och för lite tränat.

Jasmin blev politiskt engagerad i åttonde klass och det politiska arbetet betydde mycket för henne och tog mycket av hennes tid. Samira dansade irakisk folkdans tillsammans med sina kusiner i en dansgrupp som hennes mamma höll i. De sydde även kläder att uppträda i och uppträdde överallt i Sverige, och även i Frankrike och London.

4.2 Interaktionen mellan kulturer

4.2.1 Kulturförmedlare

Vänner är de som intervjupersonerna i första hand nämner som kulturförmedlare. Framför allt i skolan har de mött jämnåriga och vänner med annat kulturellt ursprung än de själva.

...går man på F-skolan så har man alla kulturer, alltså man behöver inte presentera dem utan de finns här runt omkring dagligen... (Jasmin)

I hemmet har föräldrarna förmedlat sin kultur till barnen, men skillnaden mellan hur kulturbundna föräldrarna har varit är stor. Alla intervjupersonerna säger att de talar ursprungslandets språk med sina föräldrar och alla utom Jasmin firar i alla fall vissa av ursprungslandets högtider. För Samiras och Marias föräldrar har det varit viktigt att barnen känner till sitt ursprung och får ta del av kulturen. Samira säger att hennes familj är väldigt bunden till sin kultur, och hennes familj och släktingar har kämpat för att den yngre generationen, som hon, hennes syskon och kusiner, skulle få behålla sina rötter. Det har inneburit vardagliga saker som att äta arabisk mat, lyssna på arabisk musik, titta på arabisk TV men även att lära barnen det arabiska språket och starta en kulturförening.

... så har det ju varit väldigt mycket aktiviteter och det har varit föreställningar och det har varit en massa seminarier och sånt där. I barndomen har jag varit med och hört väldigt mycket om vårt hemland och vår kultur... (Samira)

Maria var i Polen varje sommar på besök när hon var yngre och hennes föräldrar har visat henne mycket av landet. Även hemmet var mycket präglad av den polska kulturen och de har firat

helgdagar enligt polsk tradition. En viktig sak för Maria är hennes religion, hon är katolik, och familjen har gått i kyrkan varje vecka.

4.2.2 Egna funderingar kring ursprung och kulturell tillhörighet

Intervjupersonerna säger att sitt ursprung och kulturella tillhörighet var inget de funderade speciellt mycket över när de var i tonåren.

...alltså det är inget man går omkring och tänker på själv liksom så här "jag är invandrare, oh hjälp, och jag är fast mellan två kulturer" om man nu ska säga så, utan det liksom kommer. (Jasmin)

Genom föräldrarnas ansträngningar har Maria och Samira känt sig säkra på sitt ursprung och har därför inte behövt reflektera över det. Kunta menar att som barn är det lätt att tro att man är som alla andra, man inbillar sig att man är svensk, men från sin omgivning får man veta att så inte är fallet och det är väldigt förvirrande. Därför är det viktigt att ungdomarna känner till sina rötter så att de har en historia att falla tillbaka på.

...om du inte vet var du kommer ifrån så kan du inte gå framåt, faktiskt. Kan du ingenting om dina rötter så har du ingen historia, har du ingen historia så har du inget liv. (Kunta)

Kunta beskriver en brytningspunkt i sitt eget liv då han var sjutton eller arton år. Då såg han verkligheten i Gambia med andra ögon, han såg hur människorna hade det och hur de värderade familjen. Efter det säger Kunta att han värdesätter alla människor omkring sig på ett nytt sätt. Jasmin säger att hon gärna hade varit svensk för det hade gjort allting mycket enklare, men hon har insett, att hur lik hon än är så kommer hon aldrig att bli accepterad som svensk. I Kurdistan menar hon, skulle hon inte heller bli accepterad, för där ser man henne som en bortskämd europé. Hanna kom till Sverige senare än de andra intervjupersonerna, när hon var tolv år, och för henne var tonåren mer omtumlande. De första två åren trodde hon att familjen skulle återvända till Bosnien och höll fast vid landets kultur men när hon började i svensk skola förändrades hennes inställning.

...och sen när man kanske märkte att vissa betraktade en annorlunda så kände man "vänta nu, jag vill inte vara en sådan här som alla kollar snett på, jag vill vara en i gruppen", och då kom det här färga håret blondt, man skulle se svensk ut, svenska kläder, svenskt beteende och allt det här. (Hanna)

Den jobbigaste perioden för henne var i sjätte, sjunde klass men när hon väl hade lärt känna personer från olika kulturer så spelade utseendet inte så stor roll längre, och i nian funderade hon inte längre så mycket på att hon skulle vara annorlunda.

4.2.3 Att vara annorlunda / Att vara svensk

Intervjupersonerna har ganska olika erfarenheter av och uppfattningar om att växa upp som invandrare i Sverige. Jasmin och Samira minns hur jobbigt det var att agera tolk åt sina föräldrar eftersom de hade lärt sig språket mycket snabbare. De menar att det var ett ansvar som var väldigt svårt för dem att bära. Jasmin berättar att hon var den första invandraren på skolan när hon kom till Sverige och hur de andra eleverna tyckte att hon var jätte exotisk och ville känna på hennes hår. Samira säger att det som har fått henne att känna sig annorlunda i jämförelse med sina jämnåriga är hennes reserverade förhållningssätt till kärleken och discon. Hon väntade på kärleken till hon kände sig mogen och föredrog att gå på arabiska fester. För Maria har religionen varit viktig men även orsakat mindre familjekonflikter, när föräldrarna ville gå till kyrkan på lördagskvällarna. Hon säger att hon kände sig annorlunda när kompisarna gick ut tillsammans medan hon satt i kyrkan.

Hanna, Jasmin och Kunta har alla mött diskriminering och Hanna och Jasmin säger att de har insett att de aldrig kommer att bli accepterade som svenskar, även om de själva upplever sig som det.

...samtidigt så har man ju fått inse, nej jag kommer aldrig bli svensk, jag kommer aldrig att bli accepterad som svensk, jag kommer alltid att vara annorlunda vare sig jag vill eller inte, hur mycket lik jag än är. (Jasmin)

Jag skrev tidigare om Kuntas erfarenheter av lärare som han menade var rasistiska. Han säger att han var den ende svarta eleven som hade dessa lärare och därför blev särbehandlingen så tydlig. Kunta himlar med ögonen åt frågan om han har känt sig annorlunda och menar att det räcker att han sätter sig bredvid någon annan. Han har upplevt känslan sedan han började skolan och säger att idag är det inget nytt, utan något givet för honom. Hanna säger att det jobbiga är när folk ser snett på en, till exempel om hon sitter på bussen med bara svenskar, deras blickar betyder att hon är annorlunda och inte borde vara där. Hon säger att hon inte ser svensk ut och så länge hon ser ut som hon gör kommer hon alltid att vara annorlunda. För Hanna var beslutet att plugga på högskola ett svårt beslut och hon kände att hon blev ifrågasatt av personer i sin umgängeskrets för detta val.

Många såg på en lite konstigt när man sa att man skulle gå vidare, man skulle plugga vidare, för då var det så "varför ska du plugga vidare du har ändå inte en jävla chans att ta dig ut på arbetsmarknaden, du är invandrare, vad fan kan du åstadkomma på någon högskola eller så". (Hanna)

Hanna beskriver även en situation där hon i sin förtvivlan över att fått plats på en invandrarskola på gymnasiet ringde runt till andra skolor för att själv försöka hitta en plats.

Då hade jag ringt till en skola som var precis mitt emot mig som var en svensk skola och sa "jag bor precis här, ni måste ta emot mig, jag är säker på att det finns plats där" och då sa de "ja vi kan väl se, vad heter du?", och när jag

sa vad jag hette bara "tyvärr vi har ingen plats för dig, du bor inte nära", och det var precis mitt emot... (Hanna)

Hanna berättar att hon har upplevt nästan samma sak när hon i skolan ringt för att söka praktikplats, när hon säger sitt namn blir det tvärstopp. Jasmin säger att det finns en osynlig rasism i samhället som är jätte svår att komma åt. Hon berättar att hon fick veta redan när hon var liten att hon var tvungen att vara dubbelt så bra som alla andra för att räknas som lika bra. När hon träffade en blind kille om inte bedömde henne utifrån hennes utseende insåg hon hur djupt det satt hos henne.

...varje gång jag träffade någon ny människa så var jag tvungen att bevisa för den här människan att jag heter Jasmin och även om jag inte ser svensk ut så kan jag prata svenska flytande och jag har den här sociala kompetensen som krävs... (Jasmin)

Jasmin säger att hon ofta blir pikad för att hon är invandrare. Hon menar att även om orden en person säger inte är negativa, så om de pekar ut henne som invandrare så blir betydelsen ändå negativ.

...alltså det får en annan betydelse när de pekar ut en så där, du hör inte hemma här, svenskheten är normen, du avviker. Och det är någonting negativ tycker jag. (Jasmin)

Jasmin menar att i folks ögon så är det en kultur som dominerar, trots allt prat om mångkulturalism, och det är det man som invandrare måste anpassa sig till. Att vara svensk ses som normalt och naturligt och är man inte det kommer man alltid att vara annorlunda.

4.3. Betydelsefulla och stödjande personer eller verksamheter

4.3.1 Betydelsefulla personer

På frågan om det fanns personer som var speciellt betydelsefulla för intervjupersonerna under ungdomsåren blir svaren väldigt varierande. Vissa av intervjupersonerna svarar med en specifik person medan andra inte vill välja ut någon utan menar att alla haft inflytande. Samira hade en mycket nära vänskapsrelation med sin kusin.

Folk trodde att vi var tvillingar och de som kände oss de fruktade den här vänskapen vi hade, för de sa det att "vi är rädda att någon gång kommer ni att splittras och då kommer ni att må jätte dåligt utav det", så tajta var vi... (Samira).

Maria nämner kompisar och familj men säger att hennes mormor var väldigt betydelsefull för henne. Mormodern bodde i Polen men de hade ändå en nära relation och Maria menar att relationen

betydde en speciell slags trygghet för henne. Jasmin har växt upp hos sin pappa och säger att han har varit en förebild för henne, hon beskriver honom som en man med ett öppet sinne som älskar musik. Inom det politiska partiet träffade Jasmin en invandrartjej som var ett par år äldre än hon själv, och som hon såg upp till. För Hanna var hennes psykologilärare hennes stora förebild under gymnasietiden. Hanna säger att hon ville bli precis som sin lärare och var jätte intresserad av psykologi. Hennes nio år äldre bror tar Hanna också upp som en viktig person för henne under ungdomsåren.

...han kunde ge en peng när man saknade och sen när man skulle ut så kunde han mer eller mindre smuggla in en på någon sån här klubb där man egentligen inte kunde komma in. Så pengar fick man alltid av honom. Alltid. Det var ingen dålig brorsa det! (Hanna)

Kunta menar att alla som han umgåtts med har varit betydelsefulla och vill inte välja ut någon som varit speciellt viktig.

Alla påverkar en på ett visst sätt, alltså det är ju individerna i samhället som formar en individ, alltså som man säger, det krävs en hel by för att uppfostra ett barn, och det är de jag har kommit i kontakt med som har påverkat mitt sätt att tänka. (Kunta)

4.3.2 Stödjande personer och verksamheter

Intervjupersonerna har hittat stöd på mycket skilda håll, hos föräldrar, lärare, syskons vänner och i politiken. För Jasmin har det politiska engagemanget haft stor betydelse. Hon beskriver hur hon lärde sig att se samhället i ett större sammanhang när hon blev aktiv inom politiken.

... när jag kom med i XXX så träffade jag andra som var som jag och jag insåg att det var okej att inte vara svensk, det var inte det som var det viktiga,... alltså jag kunde strukturera upp allting och se rasismen i samhället. (Jasmin)

Jasmin säger även att mötet med rasister som öppet visar sin åsikt gör henne stark att hävda sin rätt och vara den hon är. Samiras föräldrar har varit ett självklart stöd för henne och har alltid uppmuntrat henne att göra det hon vill. Samira menar att det svenska samhället har givit henne som kvinna en styrka som hennes egen kultur inte gör, och det är något hon vill förmedla vidare till sitt folk.

...kvinnofrågan är så himla stor här. Man hänger på, klart jag klarar det här. Just när kvinnan inte är så stor inom våran kultur... (Samira)

Hanna berättar att för henne var det ett svårt beslut att börja läsa på universitetet och hennes

svensklärare från gymnasiet var ett stort stöd under den tiden, både i valet av utbildningsort och när hon fått beskedet att hon blivit antagen. Även Hannas pojkvän har varit ett stöd för henne. Kunta beskriver sig själv som lite kriminell under högstadietiden. Han berättar hur han och några kompisar började vara stökiga och busiga och hur situationen eskalerade utöver deras kontroll. Två av hans brors vänner hjälpte Kunta ur kriminaliteten. En av killarna kunde han vända sig till för att prata och den andre var själv inblandad i den kriminella världen, och såg till att Kunta kunde ta sig där ifrån. Kunta menar att det som bidrog till att han lyckades, medan andra vänner fastnade i kriminaliteten, var att han inte var nyfiken på droger och att han var mer självsäker och hade en bestämmande roll i gruppen.

4.4. Relation och känslor till ursprungslandet och till Sverige

4.4.1 Ursprungslandet

Alla intervjupersonerna uttrycker en värme för sitt ursprungsland, men inte alla har varit i detta land eller besökt det sedan de kom till Sverige. Samira, Maria och Kunta är de som talar med mest glöd om sitt ursprungsland. Samira har aldrig varit i Irak, hon är född i Syrien, bodde som liten i Bulgarien och kom till Sverige när hon var 7 år gammal. Efter att ha besökt Syrien förra sommaren och för första gången ha upplevt den arabiska kulturen på nära håll säger Samira att nya känslor har väckts till liv i henne.

...och när jag har varit i Syrien så har jag haft en otrolig längtan till någonting...alltså det är som om jag har förlorat någonting, den känslan har jag liksom inte haft länge, i ett år ungefär, den här starka...ja hemlängtan kan man säga, trots att jag aldrig varit där liksom. (Samira)

Samira har även funderat över att flytta till Irak och arbeta en period om allt blir bra i landet. Maria säger att hon tycker jätte mycket om Polen och att hon trivs där. Hon har varit där varje sommar sen hon kom till Sverige och har rest mycket i landet. Hennes beskrivning av Polen är att det är ett väldigt fint land med vacker natur och med ett rart folk där gränserna för familjen och privatlivet är inte så strikta.

...är man familj då är man familj och alla lägger sig i allas liv och sådana saker, väldigt stor gemenskap. De närmaste kusinerna det är inte kusiner utan det kallar man syskon... (Maria)

Kunta säger att när han pratar om Gambia så känner han värme. Han har varit på besök flera gånger och han menar att varje gång han varit där känner han sig motiverad och orkar med livet i Sverige ett par år till. Öppenheten i det gambiska samhället är annorlunda menar Kunta, där umgås man på ett

annat sätt, inte bara vänner emellan utan hela familjen, alla är dina vänner. Jasmin har inte varit tillbaka i iranska Kurdistan efter att familjen flytt, hennes första besök ska ske nu i sommar. Hon berättar att från det hon kom till Sverige fram till hon var sexton år gammal var hennes största dröm att få åka ner dit igen. Jasmin säger att det är svårt för henne att föreställa sig det vardagliga livet i Kurdistan och att hon verkligen kommer därifrån. Den bild Jasmin har av Iran och Kurdistan är väldigt blandad, hon säger att hon vet att det inte är något paradiset. Båda hennes föräldrar har varit fängslade för att de var politiskt aktiva och hennes år i Iran var präglade av krig och politiska förföljelser. Hanna har besökt Bosnien flera gånger sedan hon kom till Sverige och familjen har ett hus där. Hon berättar att hennes föräldrar tänker flytta tillbaka till Bosnien, men Hanna upplever inte det som sitt hemland längre utan har bestämt sig för att stanna i Sverige.

Det känns mer som om man har en stuga någonstans ute på landet, det är så det känns men det är lite längre ner till Bosnien... (Hanna)

4.4.2 Sverige

Alla intervjupersonerna utom Kunta uttrycker att de ser Sverige som sitt hem idag och att det är i Sverige de har sin framtid.

Man älskar det (Bosnien) på ett sätt men inte på samma sätt som man älskar Sverige. Man föddes där men man har ändå vuxit upp här, så känns det för mig åtminstone, och här har man sina vänner och stor del av familjen, skola, framtida jobb, pojkvän... (Hanna)

Samira och Jasmin säger att när de är i Sverige så klagar de på mycket, men när de är utomlands så beskriver de Sverige som ett fantastiskt land och längtar hem. Jasmin berättar att hon har kusiner som bor i Tyskland och de har det mycket svårare att ta sig in i samhället och därför kan hon förlåta mycket av de problem som finns i Sverige. Hon ser Sverige som en fristad och säger att hon fått det bra här, samtidigt som hon känner att det inte finns någon annanstans att ta vägen; Kurdistan är inget alternativ för henne. Kunta har svårt att förklara sina känslor för Gambia och Sverige. Han har nästan alla sina vänner i Sverige annars menar han att det inte går att jämföra länderna. Han beskriver relationen som två kärlekar till olika kvinnor, skillnaden i känslor går inte att förklara.

4.5. Kulturell tillhörighet idag

4.5.1 Egen uppfattning

Alla intervjupersonerna menar att de inte är "antingen eller", de är "både och", en blandning av

ursprungslandets och den svenska kulturen.

... jag har inte två kulturer, jag har en kultur för det får ju inte plats mer än en kultur i mig. Alltså jag har inte så här en svensk kultur och en kurdisk kultur utan jag har någonting blandat... (Jasmin)

...jag känner mig inte rakt igenom polsk eller svensk utan jag är ju född i Polen och jag har mina traditioner och min religion från Polen och jag har mina föräldrar från Polen men jag är ändå uppvuxen i Sverige, jag har mycket...mycket av min livsstil kommer från Sverige, det är väldigt svenskt. (Maria)

Jasmin och Kunta är speciellt noga med att uttrycka att de är unika individer. Jasmin menar att varje individ har sin egen kultur. Båda två svarar på frågan hur de vill beskriva sig själva idag att de är Jasmin eller Kunta. Kunta menar att han är mer rationell idag än när han var tonåring. Genom att han lärt känna fler gambier och lärt sig mer av sitt språk har hans syn på vem han är och på verkligheten förändrats. Maria säger att om hon ska välja mellan svensk eller polsk så skulle hon beskriva sig själv som polsk. Hanna beskriver sig själv som halvsvensk, som en svensk fast i en invandrades kropp och som en integrerad invandrare. Hon säger även att hennes upplevelse kan variera utifrån vilken situation hon befinner sig i. Svensk känner hon sig som för det mesta, men när hon hör negativa saker om invandrare då blir hon arg och känner sig mer som en invandrare, och hemma med sina föräldrar kan hon aldrig vara svensk. Det Hanna håller fast vid är sin religion, hon är muslim. Samira känner sig inte riktigt som svensk, men hon säger att hon har smält in i samhället. Hon säger att hon inte har hittat sig själv än och att hon tänker mycket på vad hon tycker, vad hon tror och hur hon kan beskriva sig själv. Samira ser det som berikande att kunna behålla det positiva ur två kulturer.

...så byggs det en ny kultur som jag har byggt upp själv som individ, för jag lånar lite härifrån och jag tar lite härifrån och sen det som är dåligt här försöker jag kasta bort och inte acceptera och så vidare, så på något sätt så blir man rikare i och med att man har tillgång till två stycken kulturer... (Samira)

4.5.2 Andras bild

Samira är den enda av intervjupersonerna som tror att andras bild av henne och hennes kulturella tillhörighet stämmer överens med hennes egen uppfattning. Hon säger att hon är ärlig och tydlig med var hon står och därför ofta hamnar i konflikter. De andra intervjupersonerna menar att andras bild av dem skiljer sig från deras egen. Maria menar till skillnad från Jasmin, Hanna och Kunta att många ser henne som svensk och att de inte känner till hennes polska ursprung. Hanna menar att så länge hon ser ut som en invandrare så kommer hon att bli betraktad som en invandrare. I andras ögon kommer hon inte att bli svensk. Hon säger även att det kan bero på personen, för en nyanländ invandrare är hon kanske svensk och i Bosnien ser alla henne som svensk. Jasmin är arg över hur mediabilden av kurdiska tjejer har skapat fördomar och gör att folk tror att de vet hur hon har det.

Många människor har fördomar och förväntningar på hur invandrare ska vara.

..."vi vet hur ni funkar för jag har läst avhandlingar, jag har läst tidningar och jag har sett TV-program om hur kurder skjuter ihjäl sina döttrar och jag vet hur ni fungerar och jamen din pappa förtrycker dig". Alltså de tror väldigt ofta att de vet väldigt mycket när de inte vet så himla mycket egentligen. (Jasmin)

4.5.3 Egen önskan om andras bild

Jasmin säger att hon önskar att folk ska sluta tro att det vet så himla mycket, att de slutar generalisera.

...egentligen är det skit samma hur folk ser på en, det beror på vad det får för konsekvenser, alltså jag skulle vilja sluta bli...jag vet inte...jag skulle vilja få sommarjobb lättare, jag skulle vilja sluta få sura miner på torget... (Jasmin)

Hanna menar att hon inte kräver att folk ser henne som svensk, men att de accepterar att hon bor i Sverige. Hon vill att de ser henne som en person helt enkelt och inte en som en utomjording. Samira vill att människor uppfattar henne som bunden till sitt ursprung men modernt tänkande. Hon vill att de ska se att hon är öppen för nya saker och inte rädd för någonting. Maria säger att hon vill att människor inte bara ska se henne som svensk utan att de även känner till hennes polska ursprung.

När de säger att jag är svensk då är det nästan som om de tar bort en del av mig för jag är inte bara svensk eller polsk, utan jag är både och... (Maria)

Kunta säger att han inte har något speciellt intresse av att andra ska se honom på ett visst sätt. Han menar att det måste finnas lite konflikter för att skapa spänning i tillvaron.

5. Analys

5.1 Att röra sig mellan kulturer

Om vi går tillbaka till vardagen så som den såg ut för intervjupersonerna när de var i tonåren, så beskriver de sin umgängeskrets som blandad. Både vänner och klasskamrater kom från olika kulturer och intervjupersonerna menar att det är dessa vänner som varit kulturförmedlare. Jag använder ordet kulturförmedlare i samma betydelse som Spännar (2001) använder begreppet brobyggare, personer som förmedlar och förklarar kulturers yttringar. När jag frågar om intervjupersonerna har vänner från olika kulturer så börjar de räkna upp vännernas ursprungsnationalitet, de är väldigt medvetna om sina vänners etniska tillhörighet. Ingen av intervjupersonerna uttrycker att den mångkulturella kontext de rörde sig i skulle ha varit något problem, de säger att det var något man vände sig vid. Precis som Ehn (1992) och Spännar (2003) beskriver så var det vardagliga växlandet mellan kulturer något av en reflex, det gick av sig själv. Hanna säger att hon först var förtvivlad över att behöva gå på en skola med mycket invandrare, men senare omvärderade hon sina åsikter och såg att det fanns något att lära sig i denna mångkulturella situation. Hon upptäckte att den kulturella blandningen kunde vara en berikande erfarenhet. I Hannas berättelse om hur hon kände att man pratade bakom hennes rygg för att hon umgicks med både invandrare och svenskar blir de krav som omgivningen ställer på henne tydliga. Hanna anser inte själv att det är ett problem att röra sig mellan grupperna, tvärtom, hon ser det som lärorikt, men människorna i hennes omgivning har svårt att acceptera hennes dubbla tillhörigheter.

Jag skrev tidigare att när man väljer att definiera kulturen som en omvärldsorganisatör, så innebär det att individen lär sig att betrakta världen på ett visst sätt utifrån den plats hon vuxit upp på (Ehn & Löfgren 1982). Intervjupersonerna i denna undersökning har vuxit upp både i sitt ursprungsland och i Sverige, de har dessutom umgått med människor med olika kulturell bakgrund. När man definierar kultur som en omvärldsorganisatör så blir det tydligt att intervjupersonerna inte har lärt sig bara ett sätt att betrakta sin omvärld, de har lärt sig flera stycken. Genom sin uppväxt i en mångkulturell miljö har ungdomarna lärt sig att hantera och acceptera olika kulturella yttringar på ett sätt som gör att de uppfattar skillnaderna som en del av vardagen. De uppfattar inte kulturella eller etniska skillnader mellan människor som ett problem utan som något normalt, eftersom de genom sin uppväxt har utvecklat en tolerans eller en kulturkompetens som gör att de känner en trygghet i en sådan miljö. I denna miljö finns ungdomar som har liknande erfarenheter, de är också blandade, och det bidrar till en känsla av samhörighet.

5.2 Den röda tråden i identitetsarbetet

De personer och verksamheter som intervjupersonerna har lyft fram som betydelsefulla och stödjande är en brokig skara. Mellan dem finns skillnader i kulturell tillhörighet, och jag menar att

dessa skillnader kan kopplas till den kulturella förankring intervjupersonerna har idag. Jag tycker mig redan här börja se den röda tråden som visar vilken kulturell förankring som är starkast hos dem. Ett exempel är Samira som säger att hennes kusin var väldigt betydelsefull för henne när hon var yngre, och hennes föräldrar var de som har gett henne mest stöd. Hanna däremot lyfter fram två svenska lärare, den ena var hennes förebild och den andra var ett stöd för henne. Det går inte att dra några långtgående slutsatser utifrån dessa val, men jag menar att de personer som intervjupersonerna lyft fram även har haft betydelse för deras identifikation.

Intervjupersonernas föräldrar har alla förmedlat ursprungslandets kultur till sina barn, alla har lärt barnen landets språk och alla utom Jasmin har firat olika högtider. Om vi fortsätter att leta efter den röda tråden så ser vi att det är en stor inbördes skillnad på hur viktigt det har varit för föräldrarna att barnen ska bli förankrade i denna kultur. Marias och Samiras föräldrar har låtit kulturen prägla hemmet och har försökt förmedla så mycket kunskap som möjligt om ursprungslandet. Maria har varje sommar rest runt och lärt känna Polen medan Samira har gått på seminarier, föreläsningar och själv dansat irakisk folkdans. Föräldrarnas ansträngningar har gjort att både Maria och Samira säger sig känna till sitt ursprung; de vet var de har sina rötter och behöver inte söka. För Hanna och Jasmin är situationen annorlunda. För deras föräldrar har det inte på samma sätt varit viktigt att förmedla ursprungslandets kultur. Även om Hanna och Jasmin vet var de har sitt ursprung, så har de inte samma känslomässiga förhållande till ursprungslandet och dess kultur som Maria och Samira, utan de känner starkare tillhörighet till Sverige.

Det går även att upptäcka en skillnad i intervjupersonernas sätt att beskrivas sitt ursprungsland och sina känslor för detta land. Kunta, Maria och Samira talar med en annan glöd om sina ursprungsländer i jämförelse med Hanna och Jasmin. Hanna beskriver att hon inte har kvar samma känslor för Bosnien som hon en gång hade, utan idag ser hon Bosnien mer som ett land man åker på semester till. Jasmin beskriver att när hon var yngre var hennes största önskan att få åka tillbaka till Kurdistan, men det är först nu i sommar som hon ska återvända på besök. Hon har svårt att skapa sig en bild av regionen och föreställa sig livet där. Samira däremot beskriver en stark längtan till Irak, Maria säger att hon tycker jätte mycket om Polen, och Kunta menar att när han pratar om Gambia, så känner han värme. Det märks även i deras sätt att prata om landet att de bär på mycket känslor.

Kunta, Maria och Samira är även de intervjupersoner som tar upp skillnader i samhället och i familjerelationer mellan ursprungslandet och Sverige. Kunta beskriver att han började uppfatta människor i sin omgivning på ett nytt sätt när han såg hur man värderade familjen i Gambia. Att vara vän har också en annan betydelse än i Sverige. I Gambia umgås man mer över generationsgränserna och definitionen av ordet vän är inte så snäv, alla du umgås med är din vän. Kunta säger att samhället är mera öppet i Gambia. Maria beskriver att familjesammanhållningen är större i Polen och Samira säger att familjen är "stor" inom den arabiska kulturen. För henne har det varit naturligt att umgås

inom släkten, eftersom det är där hon kan vara sig själv, med människor som förstår henne. Kunta, Maria och Samira beskriver på detta sätt att de har fått med sig något positivt från sitt ursprungsland och dess kultur som har gjort att de har upplevt Sverige och sig själva på ett annat sätt. Deras positiva upplevelse av relationerna i samhället eller inom familjen i ursprungslandets kultur har gjort att de har kunnat identifierat sig med denna kultur. De upplevelser de har av samhällets och familjens relationer i Sverige är inte lika positiva och därför har Kunta, Maria och Samira valt att behålla de positiva upplevelserna från ursprungslandet och lägga dem till sin kulturella identitet.

5.3 Kulturell identitet

Intervjupersonerna är väldigt olika som individer, även om de delar vissa liknande erfarenheter, och de har valt olika vägar för att skapa sig den självbild de har idag. Jag menar att de alla är starka individer med tilltro till sin egen kapacitet. Alla intervjupersonerna beskriver att deras kulturella tillhörighet idag är blandad. I avsnittet om begreppet identitet skrev jag, att den kulturella tillhörigheten knyts till individens identitet, när hon själv erkänner sig som medlem i denna kultur (Ahmadi 2000). Det finns skillnader mellan personerna både i vilken kulturell tillhörighet de beskriver som starkast och hur viktigt den kulturella tillhörigheten är för deras identitet. Jag kommer här nedan att presentera intervjupersonerna en och en för att göra de skillnaderna jag kan se tydligare.

Hanna säger att hon för det mesta är svensk, det finns dock situationer där hon både känner sig som invandrare och som bosnisk. Hon uttrycker tydligt att hon inte längre är speciellt bunden till Bosnien, det är ett land dit man åker på semester för att ha roligt. Jag uppfattar att Hannas känsla av tillhörighet till Sverige blir starkare av det motstånd hon känner från sin omgivning. Det är en kamp för henne att få vara svensk, och att både det svenska samhället och invandrare i hennes umgängeskrets ska acceptera henne som det.

Jasmin svarar på frågan om hennes tillhörighet att hon är Jasmin. Hon är noga med att uttrycka att varje individ har sin egen kultur. Hon talar kurdiska men annars så har den kurdiska kulturen inte varit speciellt påtaglig i hemmet. Jasmin har inte heller besökt Kurdistan sedan hon kom till Sverige och säger att hon har svårt att föreställa sig livet där. Den kulturella tillhörigheten är inte viktig för Jasmin och hon är arg över att mediabilden och fördomar om kurdiska tjejer påverkar andra människors syn på henne. Hon vill inte att människor ska generalisera utan hon vill bli sedd som den unika person hon är.

Kunta säger att han är Kunta. Liksom Jasmin vill han inte bli placerad i ett fack utan menar att han är något eget. Han säger att när man var yngre så kunde man inbilla sig att man var som alla andra och

att man hade samma värderingar, men när han har blivit äldre och lärt känna fler gambier och mer av språket så har hans uppfattning om vem han är förändrats. Kunta har svårare än de andra intervjupersonerna att beskriva sin kulturella tillhörighet och jag vet inte om det beror på att hans kulturella identitet är väldigt blandad eller om den inte är speciellt viktig för honom. När Kunta säger att han är realistisk så får jag uppfattningen att han har insett att han inte kommer att bli accepterad i Sverige och inte i Gambia men han är stark nog att vara den han är, var som helst.

Maria menar att hon är en blandning, men att om hon ska välja så är hon mer polsk än svensk. Maria har aldrig behövt undra över sitt ursprung, utan hennes föräldrarna har sett till att hon har fått skapa sig en egen bild genom att resa mycket i Polen och låta det polska ursprunget prägla hemmet. För Maria är både hennes religion och den polska kulturella tillhörigheten betydelsefulla delar av hennes identitet. En anledning till att det är viktigt för Maria att hålla fast vid religionen och den polska tillhörigheten som en del av sin identitet, är att andra människor ofta uppfattar henne som svensk.

Även Samira har genom föräldrarnas ansträngningar och kulturbundenhet skapat sig en bild av Irak och den arabiska kulturen. Samira säger att familjen alltid har varit bunden till den arabiska kulturen och för henne har det känts naturligt att mest umgås inom släkten och den etniska gruppen. Det är dock först efter ett besök i Syrien som hennes känsla av tillhörighet med ursprungslandet Irak har växt sig starkare. Ursprungslandets kultur och närheten till familjen präglar hennes liv och identitet på ett tydligare sätt än för de andra intervjupersonerna. Samira påpekar dock att hennes kultur är individuell och blandad, och att hon plockar det bästa ur båda kulturerna.

När intervjupersonerna beskriver sin tillhörighet som blandad, så visar de att de har skapat en egen kulturell identitet av olika kulturella impulser. De ser Sverige som sitt hemland och har anpassat sig till den kontext de befinner sig i idag. De kan de kulturella koderna och har smält in i samhället, men ingen kan svara att de känner sig helt och hållet svensk. De är en blandning, de är nyskapande, och de visar att kulturer är dynamiska. De tydliggör hur individen kan bearbeta och nyskapa de kulturella impulser hon får utifrån, till att passa hennes egna upplevelser och erfarenheter. Ålund (1997) beskriver invandrarungdomars identitetsarbete som en kamp för att bli hemmastadda här och nu. I sitt identitetsarbete tar intervjupersonerna in och bearbetar olika impulser och jämför dem med sin erfarenheter, för att kunna skapa en identitet som är anpassad till de upplevelser de har av att växa upp som invandrare i Sverige idag.

5.4 Upplevelser av Sverige

Alla intervjupersonerna utom Kunta säger att de ser Sverige som sitt hem idag, och att det är här de har sin framtid. De tar upp för- och nackdelar med att bo i Sverige, men de är överens om att Sverige är ett bra land att bo i, och att de känner sig tryggare här än i ursprungslandet. Hanna, Jasmin och Kunta beskriver det svenska samhället på ett annat sätt än Maria och Samira. För de tre förstnämnda är upplevelser och erfarenheter av diskriminering och utestängning en del av att växa upp i Sverige. Kunta och Maria går att skilja från de andra genom sitt utseende. Kunta är svart och upplevelsen av att vara annorlunda är starkare för honom än för de andra. Maria ser svensk ut och har lättare för att bli accepterad och smälta in i samhället på grund av det. Men känslan av att vara utpekad som annorlunda beror inte bara på utseende, språk eller social kompetens. Jag menar att Kunta, Maria och Samira har en starkare förankring i ursprungslandets kultur, och att deras kulturella identitet ger dem ett skydd mot upplevelser av diskriminering och utestängning. De har en större personlig tolerans mot dessa upplevelser eftersom deras identitet i stor grad bygger på tillhörighet till en annan kultur än den svenska. För Hanna och Jasmin blir upplevelserna av att människor på bussen eller i affärer tittar snett på dem eller att svenskar påminner dem om att de är annorlunda starkare, eftersom deras identitet i större grad bygger på att de är personer som bor i Sverige och borde bli accepterade som det. Jag menar inte att samhället är mindre diskriminerande mot Kunta, Maria och Samira, utan bara att deras kulturella identitet ger dem ett skydd mot känslan av utanförskap som Hanna och Jasmin inte har.

Jag beskrev innan Ahmadi's teori om identiteten i dagen samhälle. Han skriver att identiteten kan kopplas till rätten att vara i ett visst sammanhang. Genom sin identitet gör individen anspråk på de resurser och tillgångar som är knutna till ett visst område (Ahmadi 2000). När intervjupersonerna identifierar sig med det svenska samhället så gör de även anspråk på att få tillgång till dess resurser och tillgångar. Jag vill uttrycka det som att Hanna och Jasmin upplever människornas vägran att acceptera dem och låta dem ta del av samhället starkare än de andra, eftersom de genom sin identitet ställer högre krav. Krav som de har all rätt att ställa.

Det finns en sak som jag vill ta upp sist i analysen, som rör generaliserbarheten av materialet. Den undersökning som jag har gjort är bara representativ för de personer jag har intervjuat. Jag vill inte generalisera deras upplevelser till att vara gällande för andra invandrarungdomar, utan bara beskriva den verklighet de har presenterat för mig. Intervjupersonerna har lyckats bra i det svenska samhället och studerar i dag på högskolan. De är ingen representativ grupp för invandrarungdomar, utan de är fem exempel på starka och intelligenta invandrarungdomar boende i Sverige.

6. Slutdiskussion

Jag har vetat under en lång tid att jag ville göra en kvalitativ studie om invandrarungdomar. Jag har sett fram emot det personliga mötet i intervjuerna, och att höra dem berätta om sina upplevelser. Förhoppningsvis har jag i denna uppsats lyckats förmedla både mitt eget intresse och intervjupersonernas historia.

Syftet med uppsatsen var att undersöka fem invandrarungdomars egen upplevelse av hur uppväxten med impulser från olika kulturer påverkar deras identitetsarbete. Jag valde dock att intervjua unga vuxna invandrare, för att intervjupersonerna skulle ha större möjlighet att reflektera över sina ungdomsåren. Genom att låta intervjupersonerna beskriva sin vardag under ungdomsåren, kunde jag skapa mig en bild av hur deras verklighet såg ut, vem de umgicks med, hur de trivdes i skolan och vad de gjorde på sin fritid. Jag kunde se att de hade vänner med olika kulturell bakgrund och att det hade gått bra för dem i skolan. En central aspekt i uppsatsen var kultur. Jag har utgått ifrån att informanterna vuxit upp i en mångkulturell miljö, och därmed lärt sig två språk, olika normer och värderingar samt olika sätt att betrakta verkligheten på. Intervjupersonerna berättade att det framför allt är vänner som har förmedlat kulturer till dem, och bekräftar därmed min tes om den mångkulturella uppväxtmiljön. Vissa intervjupersoner tog även upp föräldrarna som viktiga förmedlare av ursprungslandets kultur. Trots den kulturellt blandade kontexten intervjupersonerna befann sig i, menar de att de inte tänkte mycket på de kulturella skillnaderna, det var en del av vardagen. Det finns dock situationer där intervjupersonerna blev påmindas av sin omgivning om sitt annorlunda ursprung, och några av dem har även erfarenheter av diskriminering och social utestängning.

Informanterna har lyft fram personer och verksamheter som varit betydelsefulla för dem eller har fungerat som stöd under ungdomstiden. Det är en blandad skara, från föräldrar och syskon till politiska partier och det svenska samhället. När intervjupersonerna skulle beskriva sitt ursprungsland, så var det möjligt att se skillnader i hur knuten personen känner sig till detta land. Sverige ser de som sitt hemland idag, här känner de sig trygga och här har de sin framtid. På frågan hur de upplever sin kulturella tillhörighet idag svarade informanterna att den är blandad. Jag kunde dock se att det finns skillnader mellan de enskilda personerna i hur förankrade de är i ursprungslandets kultur. Genom att jämföra de kulturförmedlare, de betydelsefulla och stödjande personer och verksamheter samt relation och känslor till ursprungslandet, som de enskilda intervjupersonerna tog upp såg jag ett mönster. Detta mönster kunde hjälpa till att förklara skillnaderna i intervjupersonernas kulturella förankring, och hur deras kulturella identitet skapats. Jag menade även att de intervjupersoner, vars kulturella identitet är starkare förankrad i ursprungslandets kultur, har ett bättre skydd mot personliga upplevelser av orättvisor i det svenska samhället.

Jag skrev i problemformuleringen att i invandrarungdomars identitetsarbete sker ett nyskapande som fascinerar mig, och att jag ser dem som föregångare till medlemmar i ett mångkulturellt samhälle. Jag är själv uppvuxen i en "helsvensk" miljö, och intervjupersonerna har fått mig att förstå att jag hade många negativa föreställningar om uppväxten i en blandad kulturell miljö. Jag såg många hinder och problem. Att växa upp i en kulturellt blandad miljö kan vara förvirrande och svårt men det kan också vara en stor tillgång. Ofta är det andra sociala problem som är mycket svårare att tackla.

Jag hoppas genom denna uppsats kunna bidra med kunskap som får mina läsare att ifrågasätta sina föreställningar och fördomar om invandrarungdomars uppväxt. Genom intresse och kunskap om andras verklighet kan vi vidga våra egna vyer. Det gör att vi blir mer öppna och kompetenta i mötet med andra.

Källförteckning

Ahmadi, Nader (2000) "Kulturell identitet i gungning" i Allwood, Carl Martin & Franzén, Elsie C (red): *Tvärkulturella möten. Grundbok för psykologer och socialarbetare*. Stockholm: Natur och Kultur

Allwood, Carl Martin (2000) "Kulturell och social påverkan. Några förutsättningar för tvärkulturella möten" i Allwood, Carl Martin & Franzén, Elsie C (red): *Tvärkulturella möten. Grundbok för psykologer och socialarbetare*. Stockholm: Natur och Kultur

Bjurström, Erling (1992) "Youth research and ethnicity. Reflexions on uniformity, diversity, name-games and 'neutral' aspects of culture" i Palmgren, Cecilia & Lövgren, Karin & Bolin, Göran (red); *Etnicity in youth culture*. Stockholms universitet.

Borgström, María (1998) *Att vara mitt emellan. Hur spanskamerikanska ungdomar i Sverige kan uppfatta villkoren för sin sociokulturella identitetsutveckling*. Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet.

Daniel, Brigid & Wassel, Sally & Gilligan, Robbie (1999) *Child Development for Child Care and Protection Workers*. London: Jessica Kingsley Publishers.

Denscombe, Martyn (1998) *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Edgren-Schori, Maud (2000) *Social exlusion. En kunskapsöversikt och begreppsanalys*. Institutionen för social arbete, Stockholms universitet.

Ehn, Billy (1992) "Youth and multiculturalism" i Palmgren, Cecilia & Lövgren, Karin & Bolin, Göran (red); *Etnicity in youth culture*. Stockholms universitet.

Ehn, Billy & Lövgren, Orvar (1982) *Kulturanalys. Ett etnologisktperspektiv*. Stockholm: LiberFörlag.

Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lithman, Yngve G (1992) "Culture creativity and the second generation" i Palmgren, Cecilia & Lövgren, Karin & Bolin, Göran (red); *Etnicity in youth culture*. Stockholms universitet.

Miles, Robert (1993) *The contradictions of Racism. I Rescue-43; Xenophobia and Exile*. Köpenhamn: Munksgaard.

Olsson, Eric (red) (2000) *Etnicitetens gränser och mångfald*. Stockholm: Carlssons Bokförlag.

Ouvinen-Birgerstam, Pirjo (1984) *Identitetsutveckling hos barn. En jämförelse mellan finska, jugoslaviska och svenska barn*. Lund: Studentlitteratur.

Roth, Hans Ingvar (1996) *Mångfaldens gränser*. Stockholm: Bokförlaget Arena.

Sjögren, Annick (1998) "Kulturens roll i identitetens byggande" i Ahmadi, Nader (red); *Ungdom, kulturmöten och identitet*. Stockholm: Liber AB.

Spännar, Christina (2001) *Med främmande bagage. Tankar och erfarenheter hos unga människor med ursprung i annan kultur eller Det postmoderna främlingskapet*. Sociologiska institutionen, Lunds universitet.

Westin, Charles m fl (1999) *Mångfald, integration, rasism och andra ord. Ett lexikon över begrepp inom IMER - Internationell Migration och Eniska Relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen och Ceifo.

Ålund, Aleksandra (1992) "Immigrant youth - transcultural identities" i Palmgren, Cecilia & Lövgren, Karin & Bolin, Göran (red); *Etnicity in youth culture*. Stockholms universitet.

Ålund, Aleksandra (1997) *Multikultiungdom. Kön, etnicitet, identitet*. Lund: Studentlitteratur.

Ålund, Aleksandra (2000) "Etnicitetens mångfald och mångfaldens etniciteter. Kön, klass, identitet och ras" i Olsson, Eric (red); *Etnicitetens gränser och mångfald*. Stockholm: Carlssons Bokförlag.

Artiklar

Bolin, Lotta (2003) "Diverse" som identitet. *i&m - invandrare och minoriteter*. Nr 2: s 21-23.

Borgström, María & Goldstein-Kyaga, Katrin (2003) Fågel, fisk eller mitt emellan. *i&m - invandrare och minoriteter*. Nr 1: s 26-29.

Spännar, Christina (2003) Dubbelhet - problem eller tillgång?. *i&m - invandrare och minoriteter*. Nr 1: s 30-33.

Bilagor

Introduktionsbrev:

Hej Hanna!

Som en förberedelse för dig inför den intervju vi kommer att göra tillsammans har jag skrivit ett brev där jag förklarar mitt syfte med intervjuerna och hur jag kommer att gå tillväga. Jag hoppas att denna lilla introduktion ska ge dig en bättre bild av undersökningen.

Jag heter Jessica Roos och läser sjätte terminen på socionomutbildningen i Lund. Under utbildningens sjätte termin ingår det att studenterna ska göra en egen undersökning och skriva en uppsats. Jag har valt att skriva om ungdomar med invandrarbakgrund och vill genom min undersökning försöka förstå hur deras identitet påverkas av att växa upp under olika kulturers inflytande. Jag kommer att göra intervjuer med unga vuxna och vill genom mina frågor få svar på frågor om deras möte med olika länders kulturer och deras egna funderingar kring sin kulturella tillhörighet under tonåren. Jag är även intresserad av hur de ser på sig själv och sin kulturella tillhörighet idag. Jag räknar med att intervjutiden ska vara mellan 45-60 minuter och jag kommer att banda intervjuerna för att göra det lättare för mig att komma ihåg vad som sagts. Endast jag kommer att lyssna på de inspelade intervjuerna och jag kommer att ge intervjupersonerna andra namn i texten så att de förblir anonyma.

I tidningar och TV får man ofta en bild av att kultur och etnicitet bestämmer en människas sätt att vara, det är medfött och förändras inte. Jag ser istället kultur och etnicitet som något som hela tiden förändras och varje människa skapar en kulturell identitet med hjälp av de influenser hon får från människor i sin omgivning. De invandrarungdomar som växer upp i Sverige idag tycker jag är bra exempel på personer som måste anpassa sig till ett mångkulturellt samhälle. Det är just därför som jag vill höra ungdomarnas egna erfarenheter och åsikter, eftersom jag tycker att ungdomarna är föregångare och visar vägen för hur olika kulturer kan finnas tillsammans.

Har du några frågor eller är det något annat du vill ta upp kan du nå mig på telnr. 046-303311 eller 0736-231420. Min email-adress är jessa@positive-thinking.com
Handledare för uppsatsarbetet är Gunilla Lindén, telnr. 046-144197.

Vi ses på onsdag!

Hälsningar

Jessica Roos

Intervjuguide:

1. Beskriv en vanlig dag under dina tonår? Vad hände?
 - skola: trivdes du i skolan?
hur var kontakten med dina lärare?
hur gick det för dig i skolan?
 - vänner: hade du vänner från olika delar av staden?
hade dina vänner olika kulturellt ursprung?
 - fritid: vad gjorde du på din fritid?
2. Vilka personer eller vilken person var speciellt betydelsefulla för dig under denna tid?
3. Var har du mött eller genom vilka personer har du mött olika länders kulturer?
4. Funderade du själv över ditt ursprung och din kulturella tillhörighet under tonåren?
(Kan du berätta mer om det?)
5. Finns det situationer som du minns där du upplevde dig själv som annorlunda på grund av ditt ursprung?
6. Har du upplevt konfliktsituationer som du skulle kalla kulturkonflikter där du blivit ifrågasatt för dina val eller känt dig tvingad att välja bort något?
(Kan du berätta mer om det?)
7. Hur skulle du kortfattat vilja beskriva ditt/dina föräldrars ursprungsland och dina känslor för landet?
8. Hur skulle du kortfattat vilja beskriva Sverige och dina känslor för Sverige?
9. Hur vill du beskriva dig själv idag? Hur funderar du kring din kulturella tillhörighet?
10. Upplever du att den bild du har av dig själv och din kulturella tillhörighet stämmer överens med hur andra ser på dig?
(Kan du berätta mer om det?)
11. Hur skulle du vilja bli sedd av andra?
12. Finns det något som du själv vill ta upp, som du funderat på under intervjun?